

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

HAZİRAN 2018

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni

Veysel İŞILDAR

İstanbul Müftü Yardımcısı

DERLEME HEYETİ

Başvaiz Fatma BAYRAM *(Dini Bilgiler)*

Vaiz Muhammet Sönmez BAYRAKTAR *(Dini Bilgiler)*

Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR *(Ayetler ve Tefsirleri)*

İmam Hatip Dr. Mesut ÇAKIR *(Hadisler ve Şerhleri)*

Tashih: Dr. Nurhayat Haral Yalçı

AYET-İ KERİME VE MEALİ

كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

“Geceleri çok az uyurlardı. Seher vakitlerinde Allah’tan bağışlama dilerlerdi.”

Zariyat 51/15-18.

Bu ayette kulluk şuurunu açık tutma ve vakitlerini olabildiğince tefekkür ve ibadetle değerlendirme gayreti içinde olan takva sahibi müminler övülmektedir. Onlar gecenin az kısmını uyku ile geçirirler çoğunda namaz kılarlar. Gecenin son kısmında ise “*Ya Rabbi bizi affeyle bize merhamet eyle*” diye dua ederler. Bu müminler seher vaktine kadar istirahat ederler, seher vaktinde teheccüd namazı ve istiğfara başlarlar.

Şâir ne güzel söylemiş:

Yatma seherde / Uğrarsın derde

Söyle her yerde / Elhamdü lillâh

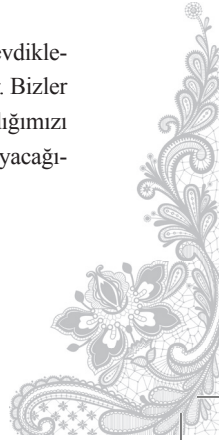
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةً، فَقَالَ: أَلَا تُصَلِّيَانِ؟

Hz. Ali'nin anlattığına göre bir gece Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem (Hz. Ali ile) Fâtıma'nın kapısını çaldı ve onlara: “Namaz kılmayacak mısınız?” buyurdu.

Buhârî, Teheccüd, 5; Müslim, Müsâfirîn, 206.

Gece namazı pek değerli bir ibadettir. İşte bu sebeple Resûlullah Efendimiz sevdiğini tatlı uykularından uyandırmış, bu feyizden onların da faydalanmalarını istemiştir. Bizler ise bu noktada eşimizi, oğlumuzu, kızımızı sabah namazına uyandırmaya kıyamadığımızı hatırlamal ve aile fertlerimize karşı Resûlullah Efendimizden daha şefkatli olamayacağımızı bir daha düşünmeliyiz.

AİLENİN EĞİTİMİNDEN KİM SORUMLU?

Yüce Rabbimiz Tahrim Suresi 6. ayette “*Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi öyle bir ateşten koruyun ki, yakıtı insanlar ve taşlardır; başında ise hiçbir emrinde Allah’a isyan etmeyen ve ne emredilirse onu yapan güçlü ve sert tabiatlı melekler vardır.*” buyuruyor. Bu ayet Müslüman bir ailenin eğitim hedefini ve metodunu göstermesi açısından büyük önem taşır. Ayeti dikkatle düşündüğümüzde iman edenlerin ailede eğitim konusunda ilk hedeflerinin cehennemlik olmayacak bir nesil yetiştirmek olduğu görülür. Yine ayette bir başka dikkat çeken husus bu hedefe ulaşmada önce kendimizin zikredilip sonra ailemizin gelmesidir. Rabbimiz burada bize açıkça “*Kendisi muhtâc-ı himmet bir dede/ Nerde kalmış gayra himmet ede*” mısralarında dile getirilen çok önemli bir eğitim ilkesini hatırlatmaktadır. O ilke şudur: Düzgün ağacın gölgesi düzgün olur; eğri ağacınki de eğri... Bu yüzden ailenin önderleri olan baba ve anne öncelikle kendi iman, ahlak ve ibadetlerine dikkat edecektir.

Âyet bir çok mesajlar içermektedir. Bunlardan bir diğeri “cenneti kazanmaya bakın” değil de “cehennemden korunun” emridir. Bu önemli ikaz dinimize göre kötülükten korunmanın, iyi hasletler kazanmaktan önce geldiğini hatırlatır; insanı cehenneme sürükleyecek haller konusunda bilinçli olmayı ve bunlardan titizlikle uzak durmayı öğretir. Haram yiyen, kul hakkı çiğneyen, kendisine ve çevresine zarar verecek haller içinde bulunan bir insan bir taraftan ibadet etse, sadaka verse, iyilik yapsa da bu durum dibi delik bir kazanın üstten doldurulmaya çalışılması gibidir. İşte ayet aile reislerini bu konularda ikaz ederek sorumluluklarını hatırlatır.

Evet, Allah katında ailenin eğitiminden öncelikle aile reisleri sorumludur. Reislik bunu gerektirir. Hadis-i şerifimizde gördüğümüz gibi Efendimiz (a.s) de bu görevini hakkıyla ifa etmek için evli kızını dahi gece namazına uyandırmayı vazife bilmiştir. Günümüzde babalar çocuklarının dini ve dünyevi eğitimi ile ilgilenmeyi bırakmış sadece rızık peşinde koşmayı yeterli görmeye başlamışlardır. Bu zihniyete cevap Taha Suresi 132. ayette gelir: “*Ailene namaz kılmalarını emret, sen de onu eda etmeye devam et. Biz senden rızık istemiyoruz; kaldı ki seni Biz rızıklandırıyoruz. Hayırlı son, takva sahiplerinin olacaktır.*”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ
أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihdir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından haberdardır.”

Nur 24/30.

İslâm ailenin korunmasına çok önem vermiştir. Ailenin korunabilmesi için vazgeçilmez şart eşlerin gözlerinin dışarıda olmaması, karşılıklı sadakat, güven ve iffettir. İnsanoğlunun en güçlü güdülerinden ve duygularından biri, İslamî kaynaklarda “tutku” anlamına Gamına şehvet kelimesiyle ifade edilen kavram kapsamına giren cinsel güç ve arzudur. Bu arzunun meşrû yoldan yani evlilik birliği içinde tatmin edilmesine izin verilmiş, gayr-i meşrû yollardan tatmin ise günah sayılarak yasaklanmıştır. Cinsel hayat yalnızca cinsel ilişki değildir; cinsel ilişki dışında kalan “şehvetle bakma, koklama, dokunma, düşünme ve hayal etme” gibi davranış ve ilişki çeşitlerinin, cinselliği kışkırtan etkileri vardır. Aileyi korumak için iffet ve sadakati öngören Kur’an, bunları sağlamak ve korumak için yalnızca zinayı değil, insanı zinaya götüren adımları da yasaklamıştır.

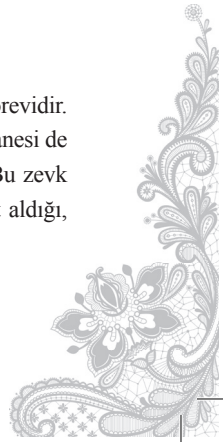
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَوْ لَمَمَةٍ، ثُمَّ يَغُضُّ بَصَرَهُ
إِلَّا أَحَدَّثَ اللَّهُ لَهُ عِبَادَةً يَجِدُ حَلَاوتَهَا

Bir kadının güzelliğini ansızın görüp de yüzünü çeviren kimseye Cenab-ı Allah, ibadetlerinden zevk almayı nasip eder.

Ahmed, 36/610.

Müslümanın gözlerini bakılması haram olan şeylerden koruması önemli bir görevidir. Bunu başarabildiğinde Allah Teâlâ'nın pek çok lütfuna mazhar olur. Bunlardan bir tanesi de hadiste belirtilen noktadır ki Allah bu kişiye ibadetlerden zevk almayı nasip eder. Bu zevk sayesinde kul, örneğin namazını sadece görev olduğu için değil, mânevi bir lezzet aldığı, huzur bulduğu için kılar.

EDEP VE HAYA

Efendimiz (a.s) bir gün zekat olarak toplanan koyunların yanına gitmişti. Koyunların yanında, onlara bakmak üzere ücret karşılığı tutulmuş olan bir çoban bulunuyordu. Efendimiz, çobanın orada yarı çıplak vaziyette dolaştığını görünce hemen yanına çağırdı ve: *“Bizim için kaç gün çalıştın, ne kadar alacağın var?”* dedi.

Peygamber Efendimiz’in bu sorusu üzerine işten uzaklaştırılacağını anlayan çoban, büyük bir endişe içerisinde: *“Niçin yâResûlallah? Yoksa hayvanların bakımını güzel yapamıyor muyum?”* diye sordu.

Allah Resûlü ise, imandan bir şube olan haya/utanma hakkındaki hassasiyetini şöyle ifade etti:

“Hayır, ondan değil! Lâkin ben, aramızda çalışan insanların yalnız kaldıklarında bile, Allah Teâlâ’dan hayâ eden kişiler olmasını arzu ediyorum! Yalnız kaldığında Allah Teâlâ’dan hayâ etmeyen kişinin yaptığı işi istemiyorum!” dedi.

Peygamber Efendimiz, bir diğer hadis-i şeriflerinde de bu hassasiyete şöyle dikkat çekmişlerdir: *“İnsanlar tarafından görülmesini istemediğin bir şeyi, yalnız kaldığında da yapma. Zira Allah, kendisinden hayâ edilmeye, insanlardan daha layıktır.”*

Mahremiyet duygusu ve yansıması olan edep ve haya, insana ait bir husustur. Diğer mahlukat için edep, haya ve örtünmek mevzubahis değildir. Ayrıca mahremiyet duygusu, fitri bir davranıştır. Nitekim yasak meyveden yemeleri sonucu çıplak kalan Adem(a.s) ile Havvaannemizin cennette başka insanlar olmadığı halde haya edip telaş içerisinde yapraklarla örtünmeye çalışmaları, bu keyfiyetin insanoğlunun fitratında bulunan en köklü vasıflardan biri olduğunun göstergesidir. Haya ve iffet, insanı ahlaka aykırı her türlü fenâlıktan koruyan bir perdedir. O perdeyi yırtan bir kimse, günah bataklığında boğularak perişan olmayı peşinen kabul etmiş ve ebedî saadetten mahrum olmuş demektir. Hazret-i Ömer (ra)’ın buyurduğu gibi *“Hayası gidenin kalbi ölür.”* Yunus’un dediği gibi:

*Ehl-i diller arasında aradım, kıldım taleb
Her hüner makbul imiş illa edeb, illa edeb*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ
كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”

İsra 17/36.

Ayette insanın bilmediği bir konuda söz söylemesi, hüküm vermesi, bilgisizce davranması, bilmediği tanımadığı kişiler hakkında ilerigeri konuşması, daha özel olarak yalnızca şahitlik yapması, iftira atması, kısaca bilgi sahibi olmadan tahmine göre herhangi biri için maddî veya manevî zarara yol açacak şekilde konuşması ve hareket etmesi yasaklanmaktadır. İnsan duyduğu gördüğü ile ya da akıl ve vicdanıyla hareket eder. Yani bilgilerimiz ya habere, ya gözleme ya da akla dayanır. Ayette bu bilgi kaynaklarının doğru kullanılması gerektiği, bunlardan sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

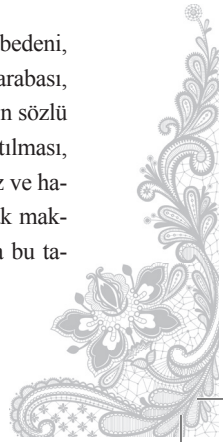
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَتَدْرُونَ مَا الْغَيْبِيَّةُ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: ذِكْرُكَ أَحَاكَ بِمَا
يَكْرَهُ. قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا
تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ

Peygamberimiz “Gıybet nedir, bilir misiniz?” diye sordu. Sahabe: Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Hz. Peygamber: “Gıybet, din kardeşini hoşlanmadığı bir şey ile anmandır” buyurdu. “Söylenen ayıp eğer o kardeşimde varsa, ne dersiniz?” diye soruldu. Efendimiz de “Eğer söylediğin şey onda varsa gıybet ettin,yoksa o zaman ona iftira ettin demektir,” buyurdu.

Müslim, Birr, 70.

“Din kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmak” genel bir ifadedir. Bir kimsenin bedeni, fizik yapısı, dini, dünyası, ahlâkı, malı, çocukları, anası babası, eşi, hizmetçisi, evi, arabası, yürüyüşü, güler yüzlülüğü, asik suratlılığı, konuşması vs. gibi onunla ilgili hususların sözlü veya yazılı olarak dile getirilmesi, rumuzla veya kaş göz, el kol hareketleriyle anlatılması, kısacası; başkalarına bir müslümanın herhangi bir noksanını anlatmaya yeten her söz ve hareket gıybetin muhtevası içine girer. Hatta bir kişinin herhangi bir eksiğini anlatmak maksadıyla, onun bulunmadığı bir ortamda, sözlü veya fiilî olarak taklidini yapmak da bu taraf içine girer, yani gıybettir.

DİLİN AFETİ: GIYBET

Gıybet bir kişinin arkasından, duyduğu zaman hoşuna gitmeyecek şekilde konuşmak demektir. Bazı kişiler “ben olanı konuşuyorum” diyerek yalan söylemedikleri sürece arkadan nahoş şekilde konuşmanın gıybet sayılmayacağını zannederler. Oysa Hadis-i şerif’te geçtiği üzere gıybet zaten o kişide var olduğunu düşündüğümüz olumsuz hallerin konuşulmasıdır. Eğer onda olmayan, hakikat dışı şeyler konuşursak o zaman iftira etmiş oluruz.

Gıybet kelimesi gayb kelimesi ile aynı kökten gelir. Aralarındaki ilişki ilginçtir. Öncelikle kişinin gıyabında yapıldığı, sonra da başkaları hakkında gayb olan şeylerin teccüs eden kişiler tarafından yapıldığı için bu ismi almış olsa gerektir. Teccüs başkalarının özel hayatını merak edip araştırmak demektir. İnsanı teccüse sevk eden ise başkaları hakkındaki olur olmaz zanlarıdır. Zan da birisi hakkında emin olmadan tahminde bulunmaktır. Gıybet, zanla başlayıp teccüsle devam eden bir sürecin sonucudur ve Rabbimiz Hucurat Suresi 12. ayette hem bunların arasındaki ilişkiye işaret etmiş hem de üçünü de yasaklamıştır: “*Ey iman edenler! Zandan çok sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Sizden biriniz ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeleri çok kabul eden ve çok merhamet edendir.*”

Ayet-i kerimede gıybetin ölmüş kardeşinin etini yemeye benzetilmesi manidardır. Çünkü gıybet bir kişinin toplumsal itibarını linç etmek olduğu için manevi anlamda aynen o kişinin etini parçalayıp yemeye benzer. Yine de insanların çoğu bu vahametine rağmen gıybetten dilini kurtaramaz. İşte bu sebepten ayetin, Rabbimizin Tevvâb/tevbeleri çok kabul eden ve Rahîm/çok merhamet eden isimleriyle bitmesi biz günahkarlar için büyük bir umuttur. Kabir azabının çoğunun laf taşımaktan olduğunu söyleyen Peygamber sözünün yorumu gibidir Yunus’un şu beyti:

*Ey dostunu düşman tutan, gıybet yalan söz söyleme
Bunda gammazlık eyleyen onda yeri dar olısar.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

“Gecenin bir kısmında ona secde et; geceleyin uzun uzadıya onu tesbih et.”

İnsan 76/26.

Ayette Hz. Peygamber’in Mekke dönemindeki ibadet durumları yansıtılmakta, onun yüce Allah’ı sabah akşam zikir ve tesbih etmekle, gece gündüz O’na ibadetle yükümlü olduğu bildirilmektedir. Bu ibadetlerle Hz. Peygamber’in Allah’a derin saygı ve bağlılığının, irade ve azminin daha da güçlendirilmesinin ve müşriklerin çirkin saldırılarına karşı direncinin arttırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ayette genel olarak ibadetin, özellikle gecenin belli vakitlerinde namaz kılmak, tesbih, dua, tevbe ve istiğfar gibi ibadet sayılan faaliyetlerde bulunmak suretiyle Allah’a kulluk, itaat ve bağlılık arzetenin önemi üzerinde durulmuştur.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانَ عَشْرَةَ
أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem her Ramazan on gün itikâfa girerdi. Vefat ettiği senenin Ramazanında yirmi gün itikâfa girdi.

Buhârî, İtikâf, 17.

Ramazan’ın son on gününde, mescitte itikâfa girmek sünnettir. Peygamber Efendimiz her sene Mescid-i Nebî’de itikâfa çekilmiştir. Vefatından önceki Ramazan-ı şerifte Peygamber Efendimiz, Cebrail ile Kur’an’ı iki defa mukabele ettiği gibi itikâfı da iki katına çıkarmış olmaktadır. Bu da hayatın sonlarına doğru hayır hasenat ve ibadetleri arttırmanın gerektiğini göstermektedir.

İTİKÂF

İtikâf, âkil, bâliğ olan veya temyiz kudretine sahip bir Müslümanın beş vakit namaz kılınan bir mescitte ibadet niyetiyle bir süre durması anlamına gelir. Ramazanda olabileceği gibi Ramazan dışında da itikâf caizdir. İtikâf, Kur'an ve Sünnetle sabittir (Bakara, 2/187).Başka bir ayette itikâf ibadetinin daha önceki ümmetlerde de yapıldığına işaret edilir (Bakara, 2/125). Hz. Peygamber (a.s)'ın özellikle Ramazan içinde ve Ramazan'ın son on gününde itikâf yaptığını bildiren çeşitli rivayetler vardır. Hz. Âişe (r.a.)'ın şöyle dediği nakledilmiştir: *“Resûlullah (a.s) Ramazan'ın son on gününde itikâf yapardı. Bu durum vefatına kadar bu şekilde devam etti. Daha sonra Hz. Peygamber (a.s)'ın zevceleri itikâfı sürdürmüşlerdir”* (Buhârî, İtikâf, 1-18). Ebû Hanife'ye göre içinde beş vakit namaz kılınan her mescitte itikâfta bulunmak caizdir. Nafile olan itikâfin en azı bir gündür. Ebû Yusuf en az süreyi, bir günün yarından fazlası olarak belirlerken İmam Muhammed itikâf için bir saati de yeterli bulur (Merğînânî, *el-Hidaye*, I,132).

Mesciddeki itikâf erkeklere mahsustur. Kadınlar evlerinde mescid edindikleri bir yerde itikâfta bulunabilir (Mevsîlî, *İhtiyar*, I/137).İtikâfa giren kimse, camide yer, içer, uyur ve ihtiyacı olan şeyleri mümkün olduğu takdirde camide tedarik eder. Tuvalete gitmek, abdest almak ve gerekli olduğunda gusletmek gibi tabîî ihtiyaçları için ise camiden dışarı çıkabilir. Cenaze namazı için ise dışarı çıkamaz. Kendisine veya malına bir zarar geleceği korkusuna kapılması ya da zorla çıkarılması halinde başka bir camiye gitmek üzere içerisinde bulunduğu cami veya mescidden çıkabilir. Bu zorunlu hallerin dışında camiden çıkarsa itikâfi bozulur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرءُونَ بِالْحَسَنَةِ
السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

“Onlar, Rablerinin rızasına ermek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli olarak ve açıktan Allah için harcayan ve kötülüğü iyilikle ortadan kaldıranlardır. İşte bunlar için dünya yurdunun iyi sonucu vardır.”

Rad 13/22.

Akıllı sahibi müminler rablerine karşı kulluk görevlerinde kusur etmemeye çalışırlar. Allah huzurunda hesaplarının kolay olmasını dilerler. Allah'ın rızasını kazanmak için uğrunda karşılaştıkları her türlü sıkıntılara sabrederler. Namazlarını vaktinde dosdoğru kılarlar. Allah'ın kendilerine vermiş olduğu nimetlerden gizli açık Allah yolunda harcarlar. Kötülüğü iyilikle savarlar yani haksızlığa karşı adaletle, yalancılığa karşı doğrulukla, rezillığe karşı da erdemle mücadele ederler. İşte dünya yurdunun güzel sonu, Allah'a itaat eden müminlerin gideceği yer olan cennettir.

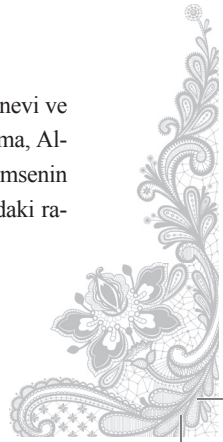
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ يَفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ، وَإِذَا لَقِيَ
رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ

Oruçlunun iki sevinci vardır: Birincisi iftar yaptığı zaman sevinir. Diğeri rabbine kavuştuğu zaman orucunun mükâfatını görünce sevinir.

Buhârî, Savm, 9.

Bu iki haldeki sevinç ve ferahlıktan birincisi maddî, görünür ve geçici; öteki manevi ve süreklidir. Her ikisi de sadece oruçluya aittir. Hadiste iftar edildiği zamanki rahatlama, Allah huzurundaki rahatlamının bir delili olarak zikredilmiş olmaktadır. Oruç tutan kimsenin iftar ettiği an rahatlaması ne kadar gerçek ise, oruçlunun Allah'a kavuştuğu zamandaki rahatlaması da o kadar gerçektir.

İNFAK

Kur'an-ı Kerim'e bakıldığında şu üç şeyin "fi sebilillah" kaydı konularak emredildiğini görürüz:

- 1- Cihad yani Allah rızası için yapılan tüm iş ve eylemler,
- 2- Hicret yani Rıza-i Bârî için bir yerden başka bir yere göç, bir halden başka bir hale dönüşme,
- 3- İnfak yani Allah rızası için yarar veren herhangi bir şeyi, karşılık beklemezsizin başkasıyla paylaşmak.

İnfakın farz olarak emredilenine zekat denir. Zekat "artma ve çoğalma" ve "arınma ve duru hale getirme" anlamına gelir. Zekatın bu anlamından yola çıkarak zekata; "artmak ve arınmak için ödenmesi gereken bedeli ödemektir" diyebiliriz. Rabbimiz Kur'an'da: "*Mallarını Allah yolunda harcayanların örneği, her başağında yüz tanenin bulunduğu yedi adet başak çıkaran bir tohum tanesi gibidir.*" (Bakara 261) buyurarak infak etmeye teşvik etmiştir. Nasıl ki bizler baharla birlikte ağaçlardan daha fazla ve kaliteli ürün alabilmek için budama yapıyorsak aynı şekilde yapılan infaklar da görünüşte malımızı eksiltiyorsa da gerçekte sahip olduğumuz şeylerin madden ve manen artmasına bir vesiledir ve buna "bereket" adı verilir.

İnfakın nafil olanına fıkıhta sadaka denir. Sadaka, "doğruluk, dürüstlük, sadâkat" anlamındadır. Zaten sadakayı da Allah'ın verdiği servete "mülkiyet" olarak değil "emanet" olarak bakanlar verebilir. Zira serveti paylaşmak, emanete sadâkat, onu biriktirmek ve hasislik yapmak, emanete ihanettir.

İnfâk'ın Ramazan ayına has olanına fitr ya da fitre denilir.

Fitre sadakası, yani zengin olsun olmasın, insanın "varoluş" infakı olduğu için bu adı almıştır. Ayrıca bkz. s. 26.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ
صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

“Onların mallarından sadaka/zekat al; bununla onları günahlardan temizlersin, onları arıtp yüceltirsin. Ve onlar için dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir, onları yatıştırır. Allah işitendir, bilendir.”

Tevbe 9/103.

Müfessirlere göre bu ayette geçen sadakadan maksat farz olan zekattır. Bu emrin muhatabı ise Hz. Peygamberdir (*Râzî, XVI, 177*). Ayette geçen “*Tathîr*”, günahların onların üzerinde bıraktığı kötü etkileri gidermek; “*Tezkiye*” iyice temizlemek, bereketini arttırmak manasına gelir. Ayette geçen “*Salâteke*” tamlaması, (Hz. Peygamber’e hitaben) “senin onlar için duada bulunman, günahlarının başışlanmasını istemen” demektir. “*Sekenünlehim*” ifadesi ise “onlar için rahmettir, tevbelerinin kabul edildiği inancını sağlar ve gönüllerini huzura kavuşturur, onları şereflendirir” şeklinde açıklanmıştır (*İbnAtıyye, III, 78; Şevkânî, II, 454-455*).

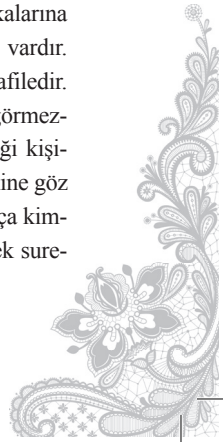
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ
عَنْ ظَهْرٍ غَنَى، وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعَفِّهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ

Veren el alan elden hayırlıdır. Yardım etmeye, geçimini üstlendiğin kimselerden başla! Sadakanın hayırlısı, ihtiyaç fazlası maldan verilir. Kim insanlardan bir şey istemezse, Allah onu kimseye muhtaç etmez. Kim de tokgözlü olursa, Allah onu zengin kılar.

Buharî, Zekât, 18, Nefekât, 2; Müslim, Zekât, 94-97, 106, 124.

İnfak ve harcamaya, geçimi üstlenilen kişilerden başlanması, önce aslı görevin yerine getirilmesi demektir. Kendisi, ailesi ya da akrabası ihtiyaç içinde kıvranırken başkalarına yardım etmeye kalkmak, uygun bir hareket değildir. Her şeyin bir sırası ve usulü vardır. Borcu olan kimseye önce borcunu ödemek düşer. Bu farzdır. Sadaka vermek ise nafiledir. Aynı şekilde, kişi kendisinin ihtiyaçlarını, hanımının ve çocuklarının ihtiyaçlarını görmezden gelerek başkalarına harcama yapmaya kalkmamalıdır. Önce geçimini üstlendiği kişileri dikkate almalıdır. Hadisimiz, sabredip dilenmekten kaçınan ve insanların elindekine göz dikmeyenleri Allah Teâlâ'nın koruyacağını müjdelemektedir. Çok mecbur kalmadıkça kimseye yüzüsu dökmek istemeyenlerin soylu bir davranışa sahip olduklarını belirtmek suretiyle kanaat ehli olmayı teşvik etmektedir.

ZEKAT

Zekat, dinen zenginkabul edilen ölçüde/nisap miktarı mala sahip olan kimselerin Allah rızası için muayyen kişilere vermesi gereken belli miktarı ifade eder. Zekatın sarf yerleri Kur'an'da ayrıntılı şekilde açıklanmış (Tevbe 9/60), ölçüsü de hadislerde belirtilmiştir (Buhârî, Zekat, 32, 36, 38, 43). Buna göre temel ihtiyaçları dışında nisap miktarı mala sahip olan kişinin diğer şartlar da yerine gelmişse bu mallarının zekatını vermesi gerekir.

Nisap 80.18 gr. altın veya bu miktara mukabil meblağdır. Zekatın farz olması için şartlar; malların nâmî/üreyici olması, sahip olduğu andan itibaren üzerinden bir yıl geçmesi, borcundan ve aslı ihtiyaçlardan fazla olmasıdır.

Zekat hicretin ikinci yılında Medine'de farz kılınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette namaz ile birlikte zikredilmiş (Bakara 2/43, 110; Hac 22/78; Nur, 24/56); Hz. Peygamber (a.s) de zekatın İslam'ın en temel ibadetlerinden biri olduğunu bildirmiştir (Buhârî, Zekat, 1). Kur'an ve hadislerde namaz ve zekatın ardarda zikredilmesi toplumların ruhi olgunluğa ulaşmasında bu iki ibadetin rolünü göstermesi bakımından son derece önemlidir. Kur'an-ı Kerim, iyiliğe erişmenin ve muttakî bir mümin olabilmenin ilk şartlarından birinin zekat vermek olduğunu ifade eder (Bakara 2/177). Aynı zamanda zekat kurtuluşa eren müminlerin vasıflarından biridir (Mü'minûn 23/1, 4). Bütün bunlara ilaveten zekat vermek, Allah'ın rahmetini celbeden hususlardandır (A'râf 7/156). Kısaca zekat, malı temizlediği gibi manevi arınmaya da vesile olan bir ibadettir (Tevbe 9/103). Ayet ve hadislerde sıklıkla emredilen zekatı vermemek, müşriklerin vasfı olarak görülmüş ve Kur'an'da bu durum yerilmiştir (Fussilet 41/6-7).

Zekatın topluma dönük pek çok yararı da vardır. Mesela zekat, maddi gücü olmayanları kalkındırır, zengin ile fakir arasındaki uçurumu azaltır ve aralarında sevgi ve yakınlık doğmasına vesile olur. Bu yönüyle zekât toplumsal kenetlenmeyi artırır. Ayrıca toplumları bencillik ve kin gibi ahlaki hastalıklardan arındırır. Zekatın verileceği yerlerin toplumun her katmanındaki insanları kapsaması sosyal dayanışmanın da garantisidir.

AYET-İ KERİME VE MEAL

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

“De ki: “Rabbim kullarından dilediğine rızık bol verir, dilediğine de kısar. Başkaları için ne harcarsanız Allah onun yerine yenisini verir. O rızık verenlerin en büyüğüdür.”

Sebe 34/39

Hayır amacıyla yapılan harcamalar Allah katında karşılıksız kalmadığı gibi gönül rızasıyla veren kişi bundan ötürü bir kayba da uğramış olmaz. Onların yeri Allah Teâlâ tarafından bir şekilde doldurulur. Bu artırma ya yerine benzeri maddî imkânlar verilmesi ya da bitmez tükenmez bir hazine olan kanaat duygularının geliştirilmesi ve kişinin iç huzurunun artırılması biçiminde olabilir (*Zemahşerî, III, 262*).

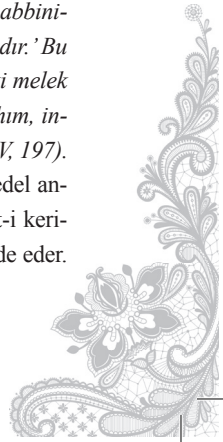
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ، إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا

Her Allah'ın günü iki melek iner. Bunlardan biri: “Allah'ım! Malını verene yenisini ver” diye dua eder. Diğeri de: “Allah'ım! Cimrilik edenin malını yok et” diye beddua eder.”

Buhârî, Zekât, 27; Müslim, Zekât, 57.

Konu Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği bir hadiste daha açık şekilde şöylece dile getirilmiştir: “Üzerine güneş doğan her gün iki melek şöyle seslenir: ‘Ey insanlar, Rabbinizin rahmetine geliniz. Az ama yeterli olan rızık, çok olup da azdran maldan hayırlıdır.’ Bu çağrıyla, insanlarla cinler dışında bütün yaratıklar duyur. Güneşin battığı her gün iki melek yerlerini alıp insanlarla cinler dışında yeryüzü sakinlerine işittirecek şekilde: ‘Allahım, infak edene halef, etmeyene telef ver!’ diye niyaz ederler” (*Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 197*). Hadisimizdeki *halef* kelimesi, dünyada mal olarak karşılık, ahirette sevap olarak bedel anlamına gelmektedir. “*Ne infak ederseniz, Allah karşılığını verir*” (Sebe 34/39) ayet-i kerimesinde açıklanan gerçek de budur. Telef, ya maddeten veya manen yok olmayı ifade eder.

İNFAK AHLAKI

İnfak ederken hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği 23 yıllık vahiy sürecinin ilk yıllarında inen Müddessir Sûresi'nde açıklanmaya başlanmıştır. “Allah için yaptığın iyiliği çok görme!”(Müddessir 6) Bu nehiy, “infak ahlakına” dair bir nehiydir. Ayette geçen *el-mennu*, yardım edenin yardım alana iyiliğini hatırlatması, bir tür başa kakma/istiksar yapmasıdır.

İstiksar, “daha fazlasını elde edeceği beklentisiyle vermek”; kaz gelecek yerden tavuğu esirgememektir. İnfak ahlakını işleyen Kur’an ayetlerinde infakı anlamlı kılanın ne olduğu şöyle beyan edilir: “*Mallarımı Allah yolunda infak edip de, sonra infak ettiklerini başa kakıp gönül incitmeye kalkışmayanlar, ödülleri yalnızca Rableri katında alacaklardır. Artık onlar gelecekte endişe duymayacaklar, geçmişten dolayı mahzun olmayacaklar. Gönül yapan hoş bir söz ve rahmet dileme, arkasından incitmenin geldiği bir yardımdan daha hayırlıdır. Ve Allah kendi kendine yetendir, cezalandırmadan önce fırsat tanıyandır.*” (Bakara 2/262)

Demek ki, infak edip başa kakanlar ödülün mahrum kalacaklardır. Devamındaki ayetlerde: “*Ey iman edenler! İnsanlara gösteriş için malını harcayan, Allah’a ve ahiret gününe de inanmayan kimse gibi başa kakarak ve gönül inciterek yardımlarınızın sonucunu iptal etmeyiniz! O kişinin hali, üzerinde biraz toprak bulunan bir kayaya benzer. Bir sağanak yağar, onu cascavlak bırakır. İşte bu gibilerin yaptıklarından hiçbir kazançları olmaz. Zira Allah kâfir/nankör bir topluma asla hidayet bahşetmez.*” (Bakara 2/264).

Sonunda başa kakılan ve gönül inciten bir yardım, Allah adına değil, gösteriş için yapılan bir yardımdır. İnfak ahlakıyla ilgili bir başka husus-sahip olduğunun en kötüsünü vermektir. Bu bir “Kabil kompleksi”dir. Hz. Âdem’in iki oğlunun anlatıldığı kıssada Habil sahip olduğunun en iyisini Allah’a kurban sunarak onun rızasını celbetmiş; Kabil ise sahip olduğunun en kötüsünü Allah’a kurban sunarak Allah’ın gazabını hak etmiştir. Habil’in kurbanı onu Allah’a yaklaştırırken, Kabil’in kurbanı onu Allah’tan uzaklaştırmıştır (Maide 25/7-30). Burada sorun infak etmekten mahrum olmak değil, infak ahlakından mahrum olmaktır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا
مِنْ خَيْرٍ فَلَا يُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُؤَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

“Onları hidayete erdirmek sana ait değildir. Fakat Allah, dilediğini hidayete erdirir. Hayır olarak ne harcarsanız, kendiniz içindir. Zaten siz ancak Allah’ın rızasını kazanmak için harcarsınız. Hayır olarak her ne harcarsanız karşılığı size tastamam ödenir.”

Bakara 2/272.

Hikmetin manalarından biri de “ilâhî irşad ve hidayet” dir. Bu büyük lütuf Allah’ın elindedir. Peygamber de olsa, hiçbir kulun başkalarına hidayet lütfetme imkânı yoktur. Allah’ın hikmet ve hidayet lütfunda da -kendi koyduğu kanun gereğince- kulun yönelişi ve hak edişinin etkisi vardır. Peygamberler yol gösterir; yola hidayet etmek Allah’a mahsustur. İnfak niyetiyle yapılan her harcamanın karşılığı eksiksiz olarak infak edene Allah tarafından ödenecektir. Mümin yaptığı hayır karşılığını sadece Allah’tan beklemelidir. Bundan dolayı da kişinin sadaka verdiği kimseye minnet yüklemeye hakkı yoktur.

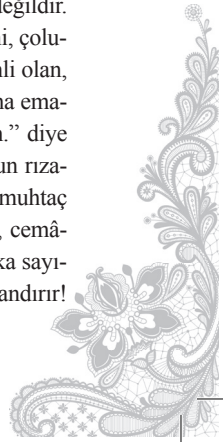
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْنَعِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أَجْرَتْ بِهَا حَتَّى
مَا تَجْعَلُ فِي امْرَأَتِكَ

Allah rızasını düşünerek yaptığın harcamalara, hatta yemek yerken eşinin ağzına verdiğiğin lokmalara varıncaya kadar hepsinin mükâfatını alacaksın.

Buhârî, Daavât, 42.

Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için büyük paralar, servetler harcamak şart değildir. Çoğu kimsenin önemsemediği bir işi yaparak da Allah rızası kazanılabilir. İnsan eşini, çocuğunu çocuğunu sevindirirken, onlarla gülüp oynarken bile sevap elde edebilir. Önemli olan, “Rabbim ben eşimi mutlu etmek, çocuklarımı sevindirmek istiyorum. Sen onları bana emanet ettin. Ben de senin emanetine saygı duyuyor, onlara karşı görevimi yapıyorum.” diye düşünebilmektir. Çocuklarına bir yiyecek, giyecek alırken Allah’ı düşünmek ve onun rızasını elde etmeyi istemektir. Aile fertlerinin geçimini temin etmek, onları kimseye muhtaç etmemeye çalışmak dinimize göre önemli bir olaydır. Eşin ağzına verilen bir lokma bile sadaka sayılırsa, ailesinin ihtiyaçlarına sarf ettiği paralar kim bilir insana ne büyük sevaplar kazandırır!

AİLE VE YAKINLARIN İHTİYAÇLARI İÇİN ÇALIŞMAK

Dinimizde başkalarına her anlamda iyilik yapmanın değeri büyüktür. İncamıza göre başta muhtaçları gözetmek üzere verilen sadaka ve zekatlar olmak üzere birinin derdini dinlemekten, insanlara güler yüz göstermeye varıncaya kadar hiçbir iyilik önemsiz görülmez. Fakat insan etrafındaki ihtiyaç sahiplerini ne kadar koruyup kollamaya çalışsa da gelirin ve gücünün büyük bir kısmını ailesinin ihtiyaçları için harcar. İçinde iyilik yapma isteği galip gelenler bazen bu durumdan rahatsız olup, sanki bu çalışmalarının ahirette hiçbir karşılığı yokmuş da boşa gidiyormuş hissine kapılabilirler. Zihinlerinin bir yerinde sürekli “Acaba çoluk çoğumuz için yaptığımız bu harcamaların Allah katında bir değeri var mıdır?” sorusuna cevap ararlar.

Sahabenin aktardığı şu olay insanın ailesinin geçimi için çalışmasının dinimize göre ne anlama geldiğini göstermesi açısından önemlidir: Bir gün Peygamber Efendimiz (a.s) ashabı ile otururken güçlü ve heybetli bir adamın geçtiğini görürler. Oturanlardan bazıları: “Ey Allah’ın Elçisi! Keşke bu kimse gücünü Allah yolunda kullansa!” diye temennide bulunur. Bunun üzerine Allah Resûlü: “*Eğer bu kimse çocuklarının geçimi için çalışırsa, Allah yolundadır. Eğer yaşlı ana babasının ihtiyaçlarını gidermek için çalışırsa, onun yaptıkları yine Allah yolunda hizmettir. Eğer kendi izzet ve erdemi için çalışırsa, onun yaptıkları yine Allah yolundadır. Fakat riya ve gösteriş için çalışmaya koyulursa, işte o zaman o, şeytanın yolundadır.*” buyurur.

Efendimizin bildirdiğine göre hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı ve güzel bir yemek yememiştir. Bütün peygamberler yaşadığı dönemin şartlarına ve imkanlarına göre birer meslek sahibi idiler ve geçimlerini onunla sağlıyorlardı. Dinimiz bize, bakmakla yükümlü olduğumuz kişilerin ihmal edilmesinin kişiye günah olarak yeteceğini öğretir. (*Hadislerle İslam*)

Merhum Akif’in Seyfi Baba şiirinde dam aktarıırken üşütüp hasta olan baba dostu ihtiyara söylettiği gibi:

Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası:

Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا يَخْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”

Al-i İmran 3/180.

Tefsirlerde bu ayetteki cimrilikten maksadın ne olduğu hakkında “ilmi ve gerçeği gizlemek ve malî tasarruflardaki cimrilik” anlamında iki farklı değerlendirmemevcuttur. Birincisine göre ayet, Hz. Peygamber’in özelliklerini ve peygamberliğini bildikleri halde bu bilgileri gizleyen ehl-i kitap hakkında inmiştir. Daha güçlü görünen ikinci değerlendirmeye göre ise ayet, malını Allah yolunda cihad için harcamayanlar veya malının zekâtını vermede cimrilik gösterenler hakkında inmiştir (*ReşîdRızâ, IV, 257*). Allah’ın insana lütfundan vermiş olduğu nimetleri, malı ve serveti yaratılış gayesine uygun bir şekilde harcamayıp cimrilik edenler ve onu sınımsız tutanlar güzel ve yararlı bir şey yaptıklarını sanırlar. Oysa yaptıkları kendileri için kötülüğün ta kendisidir. Çünkü bu davranışları hem dünyada hem de ahirette onları küçük düşürecek, alçaltacaktır.

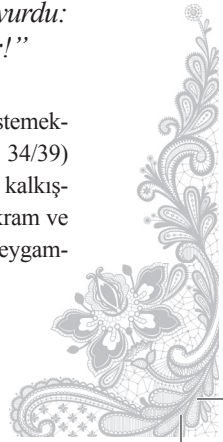
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَالَتْ أَسْمَاءُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَا تُوكِي فَيُوكِي عَلَيْكَ

Hz. Esmâ dedi ki: “Resûlullahsallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu: “Kesenin ağzını sıkma/cimri davranma! Allah da sana sıkarak verir!”

Buhârî, Zekat, 21; Müslim, Zekat, 88.

Sevgili Peygamberimiz “İnsan nasıl davranırsa onun karşılığını görür” demek istemektedir. Hadisimiz “Siz ne infak ederseniz, Allah onun karşılığını verir” ayetini (Sebe 34/39) bir başka şekilde hatırlatıp teyit etmektedir. Malı veya parayı saklayıp biriktirmeye kalkışmak yani cimrilik yapmak aslında insanın, kendisine yönelecek maddî ve manevî ikram ve ihsanlara kapıyı kapaması demektir. Bu da akıllıca bir iş değildir. Bu sebeple Hz. Peygamber, sürekli eli açık ve cömert davranmayı tavsiye etmiştir.

CİMRİLİĞİN TEDAVİSİ

Gazali, Kimyayı Saadet isimli eserinde cimriliğin ilacını anlatırken şöyle der: “Cimriliğin biri ilmî, diğeri amelî olmak üzere iki türlü ilacı vardır. İlmî olan, cimriliğin sebebini bilmektir. Çünkü hastalığın sebebini bilmezsen ilacını da bulamazsın. Cimriliğin ve mal tutkusunun temel sebebi ikidir: Ancak mal ile erişilebilecek hazlara tutkun olmak ve uzun yaşama arzusu. Ölümü hatırlamak uzun ömür hayalinin en büyük ilacıdır. Eğer eli sıkı kişi bir yıllık ömrü kaldığını bilseydi malını harcamak ona daha kolay gelirdi. Kişi ölüp gidenlere bakmalı ve onların malları ile kimlerin sefa sürdüğüne dikkat etmelidir. Ancak bazen çoluk çocuk da cimrilik sebebi olur. Evladının gün gelip de muhtaç duruma düşeceğinden korkan kişi hemen şunu hatırlamalıdır ki Allah onları yarattığında rızıklarını da yaratmıştır. Nice zenginler vardır ki babalarından beş kuruş miras almamışlar, niceleri de kendilerine kalan serveti har vurup harman savurmuş, akıbet yine muhtaç duruma düşmüşlerdir. Kimi zaman da insan bütün soyuna yetecek kadar malı mülkü olmasına rağmen hasta olduğunda ilaç bile almayacak kadar cimri olabilir. Bu tür cimrilik, tedavisi çok zor olan büyük bir hastalıktır.

Hazlara ulaşabilmek için cimrilik yapmanın ilacı ise kanaatkârlıktır. Elindeki ile mutlu olmasını beceren kişi nefsanî dürtülerine büyük bir sabırla karşı koyar. Ayrıca tamahkâr insanın halkın gözünde nasıl nefretle karşılandığını, herkesin düşmanlığını kazandığını bilir. Bunları bilen ve üzerinde düşünen kimsenin kalbinde cimriliğe karşı bir soğuma ve iğrenme hâsıl olur. İşte cimriliğe karşı ilmî ilaç budur. Eğer cimrilik hastalığı ilaç kabul edecek seviyede ise kişi, yavaş yavaş malını harcamaya, hayır hasenat yapmaya başlar. İşte bu da amelî ilaçtır. Hatta kişi cömert olarak anılmak için cömertlik yapsa bile bu cimrilikten daha iyidir. Övülme isteğini cimrilik üzerine saldırtıp ondan kurtulduktan sonra o istekle baş etmek, daha kötüden kurtulmak için kötüden yardım istemeye benzer. Riya ile harcamak, cimrilikle saklamaktan daha iyidir. En azından başkaları istifade eder.” Ölüm düşüncesinin tedavi eden kudretini Necip Fazıl şöyle dökmüş dizelere:

Sual: Ey Velî, insan nasıl olmalı, söyle

Cevap: Son anda nasıl olaksa hep öyle.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ
خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ
مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطَلَعِ الْفَجْرِ

“Şüphesiz, biz onu /Kur’an’ı Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen ne bileceksin! Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh/Cebrail o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.”

Kadir 97/1-5.

Kadir Suresi bu gecenin önem ve değerinden söz eder. Buhari ve Müslim’de Hz. Âişe’ye isnad edilen bir hadiste Hz. Peygamber’e ilk vahyin Ramazan’ın 27. gecesinde geldiği bildirilmiştir (*Buhari, Leyletü'l-kadr; 2*). Sure Ramazan ayında, içinde bin aydan daha hayırlı ve bereketli olan bu gecede, Allah Teâlâ’nın vereceği görevleri üstlenmek üzere melekler ve ruhun/Cebrail (a.s)’ın yeryüzüne indiklerini; yine o gece karanlıklar aydınlanmaya kadar esenlik ve mutluluk olduğunu bildirmektedir (*DİA, XXIV, 140-141*). Bir defasında Hz. Peygamber (a.s)’a ümmetinin ömrü gösterilmiş, o da önceki ümmetlerin ömrüne nispetle kısa olduğu için, amelde onların uzun ömürde işlediklerine yetişemeyeceklerindendişe etmiştir. Bunun üzerine Cenab-ı Hak ona bin aydan hayırlı olan Kadir Gecesi’ni vermiştir (*Muvatta, İtikaf, 15*).

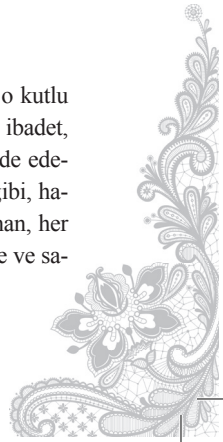
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

“Faziletine inanarak ve karşılığını Allah’tan bekleyerek Kadir gecesini değerlendiren kişinin geçmiş günahları bağışlanır.”

Buhârî, İmân, 25, Leyletü'l-kadr; 1; Müslim, Müsâfirin, 173-176.

Kadir Suresi’nde kıymeti anlatılan ve fakat zamanı kesin olarak açıklanmayan o kutlu gecenin fazilet ve bereketine gönülden inanıp sevabını sadece Allah’tan bekleyerek ibadet, dua ve hayır hasenat ile o geceyi ihya edip değerlendirmeye çalışan müminlerin elde edecekleri kazanç, geçmiş günahlarının bağışlanmasıdır. Bubüyük bir mükafat olduğu gibi, hadisin ifadesiyle iman ve ihtisaba dayalı ihya da basit ve rastgele kazanç değildir. İman, her işimizde temel şarttır. Yapılan her ibadet de Allah rızasını gözeterek, mükafatı sadece ve sadece O’ndan bekleyerek (ihtisap) ifâ edilmelidir.

KADİR GECESİ VE FAZİLETİ

Kadir, sözlükte güç yetirmek, hüküm, kaza, takdir, şeref ve azamet; ley-le-i kadir ise takdir, hüküm, şeref ve azamet gecesi demektir. Kadir gecesi, içerisinde Kadir gecesi bulunmayan bin aydan daha hayırlıdır. Bu geceye Kadir gecesi denilmesi şeref ve kıymetinden dolayıdır. Çünkü Kur'an-ı Kerim bu gecede inmeye başlamıştır. Bu gecedeki ibadet, içerisinde Kadir gecesi bulunmayan bin ayda yapılan ibadetten daha faziletlidir. Gelecek sene Kadir gecesine kadar cereyan edecek olan her türlü hâdiseler ilgili meleklerle bu gece bildirilir (Taberi, *Camii'l-Beyan*, 2000, XXIV, 531).

Bu gecede yeryüzüne Cebrail ve çok sayıda melek iner. Bu gece tanyerinin ağarmasına kadar esenliktir. Yeryüzüne inen melekler uğradıkları her mümine selam verirler. Kadir gecesinin hangi gece olduğu kesin olarak bilinmemekle beraber, genellikle Ramazan'ın yirmi yedinci gecesinde olduğunu kabul eden görüş tercih edilmiştir. Hz. Peygamber (a.s) Kadir gecesinin hangi gece olduğunu kesin olarak belirtilmemiş, ancak bu hususta “*Siz Kadir gecesini Ramazan'ın son on günü içerisindeki tek rakamlı gecelerde arayınız.*” (Buhari, *Leyletü'l-Kadir*, 3) buyurmuştur.

Bir rivayette Abdullah b. Mesud “yıl boyunca ibadet eden Kadir gecesine isabet eder” diyor. Übey b. Ka'b Abdullah b. Mesud'un bu sözü üzerine: “Allah Abdullah b. Mesud'a rahmet eylesin. O, insanların Kadir gecesinin hangi gece olduğuna güvenerek gevşeklik göstermelerinden endişe etmiştir. Yoksa o Kadir gecesinin, Ramazanın yirmi yedinci gecesinde olduğunu biliyordu. Ben bunu Resûlullah'ın (a.s) bize haber vermiş olduğu alametle söylüyorum. Bu alamet de o gün güneşin şuasız olarak doğmasıdır” demiştir. (Müslim, *Sıyam*, 220). Müminler bu geceyi gaflet içerisinde geçirmemeli, ibadet ve taatla değerlendirmelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

“Öyleyse yetimi sakın ezme. El açıp isteyeniy de sakın azarlama. Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an.”

Duha 93/9-11.

Cahiliye döneminde yetimlerin, yoksulların hakları gözeticilmez, malları ellerinden alınır, kendilerine zulmedilirdi. Buna göre surenin 9 ve 10. ayetlerinin ana hedefi Resûlullah'ın şahsında toplumun dikkatini bu iki temel ahlakî ve sosyal problem üzerine çekmek ve bunları çözüme kavuşturmaktı. Burada sıralanan görevlerin, 6-8. Ayetlerde Hz. Peygamber'e bahşedildiği bildirilen ilâhî lütuflarla alâkalı olduğu görölmektedir. Buna göre Allah onu yetim iken korumuştur; o da yetimi incitmemeli, himaye etmelidir. Allah ona ne yapacağını bilmez iken yol göstermiştir; o da kendisine bir şeyler sorup aydınlanmak isteyeniy geri çevirmemelidir. Allah onu yoksulken zengin kılmıştır; o da kendisinden yardım isteyeniy azarlamamalı, gereken yardımı yapabildiği kadar yapmalıdır. Şükürle ilgili bu özel görevler örnek olarak sıralandıktan sonra sure bu konuda “Rabbinin lütuflarını şükranla an” şeklindeki genel ve kuşatıcı bir buyrukla tamamlanmıştır.

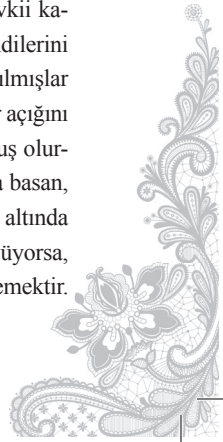
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا. وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ
وَالْوَسْطَى وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

Peygamber Efendimiz (a.s) işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak “Ben ve yetimi himaye eden cennette şöylece beraber bulunacağız” buyurdu.

Buhârî, Talâk, 25, Edeb, 24.

Cennette en üstün mevki, Hz. Peygamber'e komşu olabilmektir. Bu üstün mevki kazanmanın bir yolu da yetimi himaye etmektir. Nice yetimler, ellerinden tutacak, kendilerini hayatın zor ve katı şartlarına alıştıracak rehberleri olmadığı için ezilmişler, itilip kakılmışlar ve âdeta kötü insan olmaya zorlanmışlardır. Bu yavrulara sahip çıkanlar, toplumun bir açığını kapamış, bir yarasını sarmış olurlar. Kısacası, insan olmanın sorumluluğunu duymuş olurlar. Şu halde yüreğinden kopup gelen derin bir şefkat duygusuyla bir yetimi bağrına basan, ona yalnızlığını ve yetimliğini unutturmaya çalışan bir kimse, ilâhî rahmet sağanağı altında yıkanmış ve günahlarından arınmış olmaktadır. Unutulmamalıdır ki, bir yetim gülüyorsa, başına şefkat eli değdiği içindir. Ve bir yetim gülüyorsa, bütün bir toplum gülüyor demektir.

KORUYUCU AİLE

İslam'ın ilk yıllarında eski geleneğin devamı olarak bir süre muhafaza edilen evlatlık kurumu, Medine döneminde nazil olan “*Allah, evlatlıklarınızı öz çocuklarınız (gibi) kılmamıştır.*” (Ahzâb 33/4) mealindeki ayetle kaldırılmış, ardından gelen ayette de evlatlıkların evlat edinenlere değil asıl babalarına nispet edilmesi emredilmiştir. Buna göre dinimizde kimsesiz çocukların bakım ve gözetilmesi tavsiye edilmiş olmakla birlikte ‘hukuki birtakım sonuçlar doğuran bir evlatlık müessesesi’ kabul edilmiş değildir. Bunun tabii bir sonucu olarak evlatlığın nesebi, evlat edinene bağlanmaz, aralarında mahremiyet meydana gelmez ve miras ilişkisi doğmaz.

Bununla birlikte evlatlık kurumu zaman zaman ‘koruyucu aile’ tarzında varlığını sürdürmüştür. İslam’ın evlatlık müessesesini kaldırması, yetim, öksüz ve kimsesiz çocuklarla ilgilenilmeyeceği anlamına gelmez. Çünkü İslam’a göre himayeye muhtaç çocuklara bakmak, onları beslemek, büyütmek büyük sevap ve bir insanlık görevidir. Hz. Peygamber (a.s), işaret ve orta parmağını göstererek “*Ben ve yetimi himaye eden kimse cennette şöylece beraber bulunacağız.*” (Buhârî, Edeb, 24) buyurmuştur.

Bu itibarla, sevgiye, şefkate ve korumaya muhtaç kimsesiz çocuklar, kendilerine yardım eli uzatılarak, ailelerin yanında veya çocuk yuvalarında himâye edilmeli; eğitilip, sanat ve meslek sahibi yapılarak topluma kazandırılmalıdır. Fakat bunu yapmak için hiçbir kimsenin, çocuğun kendi soy kütüğü ile ilişkisini kesme, öz ana babasını unutturma hakkı yoktur. Bu konuda İslam’ın tavsiyesi, koruma altına almak, bakmak, büyütme, ihtiyaçlarını karşılamak, hukuki açıdan ve helâl haram bakımından ona öz çocuk gibi değil, bir din kardeşi gibi muamele etmektir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size, çirkinliği ve hayasızlığı emreder. Allah ise size kendi katından mağfiret ve bol nimet vaat ediyor. Şüphesiz Allah, lütfu geniştir, hakkıyla bilendir.”

Bakara 2/268.

İnsanı yönlendiren düşünce ve duyguların iki önemli kaynağı Allah veya şeytandır. Allah'tan güzel duygular ve düşünceler gelir. O, kuluna, doğru yolu bulması, iyiyi ve güzeli hayatında gerçekleştirmesi için yardım eder. İnsan ve cin şeytanları ise insanoğlunu, Allah yolundan ve rızasından uzaklaştırmak için gayret eder. Onun aklına olmadık düşünceler, kalbine de olumsuz duygular sokarlar. İnsanoğlu bu iki zıt yönlendirme arasında doğru olana kulak verip onu rehber edinmekle yükümlüdür. Ayette iyi niyetle ve samimiyetle infakta bulunanlara Allah tarafından bağışlanma ve lütf vaat edilmektedir. Şeytan ise infak konusunda cimrilik ve yoksulluk korkusu ile insanı doğruluktan uzaklaştırır.

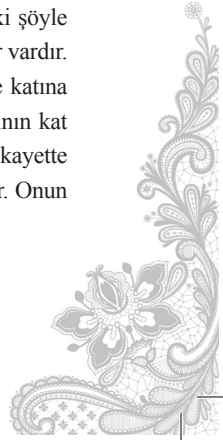
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أُبْعُونِي فِي الضُّعْفَاءِ، فَإِنَّمَا تُرْزَقُونَ، وَتُنْصَرُونَ بِضُعْفَائِكُمْ

“Fakirleri kollayıp gözetiniz. Şüphesiz ki aranızdaki zayıflar sebebiyle Allah'tan yardım görüp rızıklandırılıyorsunuz.”

EbûDâvûd, Cihâd, 70.

Peygamber Efendimiz fakir ve kimsesiz Müslümanları hor görmenin, küçümsemenin, onlara karşı kibirli davranmanın doğru olmayacağını hatırlatıyor ve ümmetine sanki şöyle sesleniyor: Fakir, yoksul deyip geçmeyin. Onların arasında Allah'a çok yakın olanlar vardır. O gönüllü kırıkların duası, hiçbir engelle çarpmadan doğrudan Cenâb-ı Hakk'ın yüce katına ulaşır. Onlar paramız, pulumuz yok diye sızlanmazlar. Dünyada sahip olmadıklarının kat kat fazlasını ahirette elde edeceklerinden şüphe etmezler, alın yazılarından dolayı şikayetle bulunmazlar. Her şeyin Allah'tan geldiğini ve onun öyle münasip gördüğünü bilirler. Onun asla kuluna zulmetmeyeceğine gönülden inanırlar ve hallerine hamd ederler.

FITIR SADAKASI

Fıtır sadakası, yaratılmış ve Ramazan orucunu tutup iftar etme imkânını elde etmiş olmanın bir şükürü olarak, dinen zengin olup Ramazan ayının sonuna yetişen Müslümanın, belirli kimselere vermesi vacip olan bir sadakadır. Vacip oluşu, sünnetle sabittir (Buhârî, Zekat, 18, 74).

Fıtır sadakası, borcundan ve aslî ihtiyaçlarından fazla olarak nisap miktarı mala sahip olan her Müslümana vaciptir. Bunda, zekatta olduğu gibi, malın nâmî/artıcı olması ve üzerinden bir yıl geçmesi gibi bir şart söz konusu değildir. Şâfiî mezhebine göre ise fıtır sadakası vermek için zengin olma şartı yoktur. Günlük yiyeceğinden fazlasına sahip fakir de fıtır sadakasını verir (Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi*, II, 69).

Kişi kendisinin ve küçük çocuklarının fitrelerini vermekle yükümlüdür.

Hz. Peygamber, köle-hür, büyük-küçük, kadın-erkek her müslümana fitrenin gerektiğini (EbûDâvûd, Zekât, 20) ifade etmiştir.

Fıtır sadakasının vacip olma zamanı Ramazan bayramının birinci günü olmakla birlikte, bayramdan önce de verilebilir. Hatta bu daha faziletlidir. Ancak, bayram namazından önce verilmesi müstehap kabul edilmiştir.

Şâfiî mezhebinde ise, fitreyi, meşru bir mazeret bulunmadıkça bayramın birinci gününün gün batımından sonra vermek haramdır. Fitreyi Ramazanın ilk günlerinden herhangi birinde vermek caizdir (Nevevî, *el-Mecmu*, VI, 128).

Fitrenin hedefi, bir fakirin içinde yaşadığı toplumun hayat standardına göre bir günlük yiyeceğinin karşılanması, böylece bayram sevincine iştirak etmesine katkıda bulunmaktır.

Günümüzde fıtır sadakasının belirlenmesinde, bir kişinin bir günlük normal gıda ihtiyacını karşılayacak miktarın ölçü alınması daha uygundur. Dinen zengin sayılanlara, usul (anne, baba, dedeler ve ninekler), furu (oğul, kız ve torunlar) ve bakmakla yükümlü olduğu kimselere fıtır sadakası verilmez. Bir kimse, fitresini bir fakire verebileceği gibi, birkaç fakire de dağıtabilir (Merğînânî, *el-Hidâye*, I, 115-116).

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle.”

İsra 17/23.

Ayette Allah’a kullukla ana babaya iyilik yan yana anılmıştır. Bu insana verilmiş önemli bir görevdir. Diğer bazı ayet ve hadislerde de Allah’a kulluk ile ana babaya iyilik etme yan yana zikredilmektedir. Hz. Peygamber de en faziletli amelleri, “vaktinde kılınan namaz, anne babaya iyilik ve Allah yolunda cihad” şeklinde sıralamıştır (Buhârî, Edeb, I). Allah’a itaatle ana babaya iyilik yapmanın yan yana zikredilmesinin sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: İnsanın maddî ve manevî gelişmesi için en değerli katkı, Allah’ın nimetlerinden sonra ana babanın fedakârlıklarıdır. Çocuğun varlık alanına çıkmasının asıl ve gerçek sebebi Allah, zahiri ve hukuki sebebi ise ana babadır. Allah nimetlerini karşılıksız verdiği gibi ana baba da çocuklarının ihtiyaçlarını hiçbir karşılık beklemeden yerine getirirler. (DİA, III, 103-105).

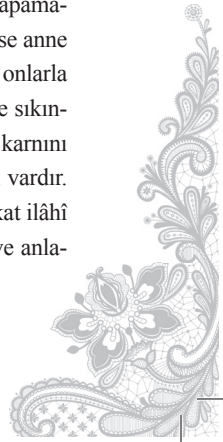
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ، قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ:
مَنْ أَدْرَكَ أَبُوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ

Perişan olsun, perişan olsun, perişan olsun. Denildi ki: Kim perişan olsun Ey Allah’ın Resûlü? Efendimiz buyurdu: Anne ve babasına veya onlardan sadece birine yaşlılık günlerinde yetişip de cennete giremeyen kimse.”

Müslim, Birr, 9, 10.

Hadisimizde hayırsız bir evladın acıklı akıbetinden söz edilmekte, anne ve babasının veya onlardan birinin ihtiyarlık zamanına yetişip de kendilerine evlatlık vazifesini yapamadığı için cennete giremeyen bir zavallının acıklı sonu anlatılmaktadır. Böyle bir kimse anne ve babasına veya onlardan birine şefkat ve merhamet göstermediği, elindeki imkanı onlarla paylaşmadığı için Allah Teâlâ’nın merhametini kaybetmiş, sonuç itibarıyla zillete ve sıkıntıya düşmeyi, perişan olmayı haketmiştir. Evlat çocukluk günlerinde güçsüzdür. Ne karnını doyurabilmek için parası ne de yiyeceklerini ağzına götürebilecek idraki ve kuvveti vardır. Anne ve baba sayesinde büyür, gelişir, iş gücü sahibi olur. Sonra da evlat güçlenir, fakat ilâhî takdirin gereği, bu defa anne ve baba güçsüz kaldığı gibi, tıpkı o evlâdın idrakten ve anlayıştan yoksun olduğu hale bürünür, zayıflar ve büsbütün çocuklaşır.

KURTARICI İYİLİKLER

Peygamber (a.s) şöyle buyurdu: “Üç kişi yolda giderken yağmura tutulup, bir mağaraya sığındılar. Biraz sonra dağın üzerinden bir kaya düşüp mağaranın ağzını kapattı. Bunun üzerine “Allah için işlediğiniz bir iş varsa, hatırlayın ve onu vesile ederek Allah’a dua edin, belki bizi bu belâdan kurtarır.” dediler. Aralarından biri: “Ey Rabbim! Benim pek yaşlı anne babam ve küçük çocuklarım vardı. Onlara ben bakardım. Otlaktan koyunlarımla döndüğümde, koyunları sağır ve yavrularımdan önce anne babama süt içirir, onları beslerdim. Bir gün geç kaldım, karanlık bastıktan sonra ancak gelebildim ve annem babamı uyumuş olarak buldum. Yine her zamanki gibi, koyunlarımı sağdım ve çocuklarım açlıktan bağıştıkları halde, anne babamdan önce onları beslemeyi münasip bulmadım. Annem babamı da uyanırmaya kıyamadığım için, sabaha kadar başları ucunda, hazır vaziyette ayakta bekledim. Ey Allah’ım eğer bu amelim indinde kabul olunup rızanı kazanmışsa, göğü görece kadar olsun önümüzü açiver!” dedi. Allah Teâlâ da kayayı biraz kaldırmak suretiyle bir miktar açtı ve gökyüzünü gördüler.

İkincisi: “Ey Allah’ım! Bir amcamın kızı vardı. Onu aşırı bir sevgi ile seviyordum. Bir gün ona sahip olma imkanım oldu. Tam o sırada, amcamın kızı: Ey Allah’ın kulu Allah’tan kork ve bana bunu yapma, dedi. Bunun üzerine derhal vazgeçtim. Eğer bunu senin rızan için yaptığımı kabul ediyorsan, kapıyı biraz daha aç!” dedi. Allah Teâlâ da kapıyı biraz daha açtı.

Üçüncüsü ise şöyle dedi: “Ey Rabbim, ben bir ölçek pirinç karşılığında birini ücretli olarak çalıştırıyordum. İşini bitirdiğinde hakkını veremedim gitti. Ben de o pirinç ekmeğe devam ettim ve ondan elde ettiğim kazanç sonunda çobanları ile birlikte bir inek sürüsü temin edinceye kadar devam ettim. Alacaklı günün birinde geliverdi. Ben de kendisine: “Çobanları ile birlikte duran şu ineklerin yanına git ve onları al!” dedim. “Allah’tan kork! Benimle alay etme!” dedi. “Alay etmiyorum, onlar senin, onları al!” dedim, hepsini alıp gitti. “Ey Allah’ım, eğer bunu senin rızan için yaptığımı kabul ediyorsan, kalan kısmı da aç!” diye dua etti. Allah Teâlâ da açtı. Bunun üzerine çıktılar ve yollarına devam ettiler.”(Buhari, Müslim)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ
أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

”Onlar, “Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah’a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle” diyenlerdir.”

Furkan 25/74.

Müfessirler, “Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl” duasındaki mutluluğun fiziksel güzelliklerle ilgisi bulunmadığını, burada inancı ve yaşayışıyla iyi ve erdemli eşlerin ve çocukların kastedildiğini önemle belirtirler. Müminin hedefi, öncelikle ruh dünyasını Allah’ın iradesine uygun inançlarla, doğru düşünceler ve güzel duygularla, ahlaki erdemlerle donatmaktır. Bu şekilde iç dünyasını zenginleştiren insan, eylemlerini de Allah’a saygı ve O’nun huzurunda bulunduğu ve sorumluluğu bilinciyle gerçekleştirme çabası içinde olur. İşte ayette belirtilen anlamdaki gerçek dindarlığın Kur’an’daki adı takvadır. Buna göre ayet, her müminin önüne takvada, yani gerçek anlamdaki dindarlıkta en önde ve örnek olma şeklinde yüksek bir hedef koymaktadır.

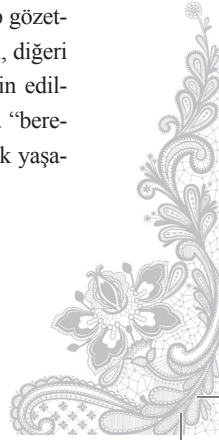
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبَسِّطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ

“Kim rızkının çoğalmasını ve ömrünün uzun olmasını isterse, sıla-i rahimde bulunsun.”

Buhârî, Edeb, 12; Müslim, Birr, 20, 21.

Resûl-i Ekrem Efendimizin bu hadis-i şerifte belirttiğine göre, akrabayı kollayıp gözetmenin insana sağlayacağı iki önemli fayda vardır. Bu faydalardan biri rızkın artması, diğeri ömrün uzamasıdır. Ehl-i sünnet itikadına göre rızıklar da, eceller de takdir ve tayin edilmiştir. Onların artması da azalması da mümkün değildir. Hadiste bahsedilen artma “berketlenme” anlamındadır. Kişi az kazanır ama ona fazlasıyla yeter, az yaşar fakat çok yaşamış gibi ameller yapar.

Dini Bilgiler

AKRABALIK İLİŞKİLERİ

Bu bayram arefesinde akrabalarımızla ilişkiler konusunda Efendimiz (a.s)’in dediklerini kısaca hatırlayalım: Hz. Âişe Hz. Peygamber (a.s)’in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: “(Ana)rahmi Arş’a asılıdır. O, (hal diliyle) ‘benimle bağımy koruyanla Allah da bağımy korusun. Benimle bağımy koparanla Allah da ilişkisini kessin der.” (Müslim)

Enes b. Malik’in naklettiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: “Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize haset etmeyin! Ve birbirinize sırt çevirmeyin! Ey Allah’ın kulları! Kardeş olun! Bir müslümana kardeşini üç geceden fazla terk etmesi helal olamaz!” (Müslim)

Abdurrahman b. Avf’dan nakledildiğine göre o Hz. Peygamber’i şöyle buyururken işitmiştir: “Allah buyurdu ki: “Ben Rahmanım, (akrabalık ilişkilerini ifade eden) rahim kelimesini kendi adımdan türettim. Kim akrabasına ilgi gösterirse ben de onunla ilgilenirim. Kim de akrabasıyla bağımy keserse bende onunla bağımy keserim”(Ebû Davud)

Selman b. Amir ed-Dabbî ‘den nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurdular: “Şüphe yok ki, yoksula sadaka bir sadaka sayılır. Ama onu akrabaya vermek iki sadaka sayılır, çünkü hem sadaka verilmiş hem de akraba ile ilgilenilmiş olur.” (Dârimî)

Müminlerin annesi Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre; Resûlullah şöyle buyurdu: “Karşılığy dünyada verilen hayır; iyilik yapmak ve akraba ile ilgilenmektir. Cezası dünyada verilen kötülük, zulüm ve akraba ile ilişkiyi kesmektir.” (İbnMâce)

Enes b. Mâlik Resûlullah’ın şöyle buyurduğunu haber verdi: “Her kim rızkının bollaş-tırılmasını ve ecelinin geciktirilmesini arzu ederse sıla-yı rahim yapsın.” (Müslim)

Cübeyr b. Mut’im’den merfû olarak rivayet edildiğine göre Peygamber (a.s): “Akrabalık alakasını kesen, cennete giremez” buyurmuştur. (EbûDâvud)

Akrabalarımızı Allah bizim için seçmiştir. Onlarla iyi geçinmek aynı zamanda Allah’ın taksimine razı olmak demektir. Gelin görün ki bu iş Yunus’un şiirindeki gibi bir ah-lak gerektirir:

*Döğene elsiz gerek
Söğene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın*

*Derviş bağımy baş gerek
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın*

*Dilin ile şakırsın
Çok maniler okursun
Yara yoğya kakırsın
Sen derviş olamazsın*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ
مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

“Bir sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı yahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenler hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur. Kim bunları sırf Allah’ın rızasını kazanmak için yaparsa, biz ona büyük bir mükafat vereceğiz.”

Nisa 4/114.

Bir topluluk içinde birilerinin gizli görüşme ve konuşma yapmaları, fısıldaşmaları insanlarda kuşku ve tedirginlik uyandıracığı için yasaklanmıştır. Bu sebeple bir takım ayetler (Mücâdele 58/8-9, 12; Tâhâ 20/62; Tevbe 9/78) ve hadisler (Buhârî, “İsti’zân”, 47; Müslim, “Selâm”, 37-38) insanların toplum içindeki gizli görüşmelerini hoş görmemiştir. Belirli istisnalar dışında müminlerin açıklığı tercih etmeleri, içlerinin ve dışlarının bir olması, kitap, sünnet, yöneticiler ve halk karşısında ihlâslı olmaları, içtenlikle davranmaları ve ikiyüzlülükten uzak durmaları istenmiştir. Ancak gizli görüşmelere, fısıldaşmalara müsaade edilen üç istisnadan söz edilmiştir: Sadaka; insanlara maddî ve manevî yardımda bulunmak, ma’rûf; mâkul, meşrû ve makbul olan davranışlar ve ilişkiler ve insanların arasını düzeltmek.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

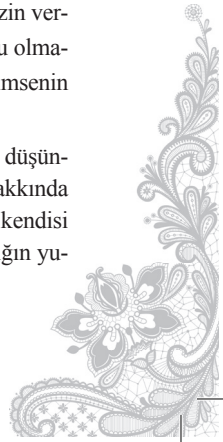
لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُضْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ، فَيَنْمِي خَيْرًا، أَوْ يَقُولُ خَيْرًا

“İnsanların arasını düzeltmek için hayırlı haber götüren veya hayırlı söz söyleyen kimse yalancı sayılmaz.”

Buhârî, Sulh, 2; Müslim, Birr, 101.

Yalan, büyük günahlardandır. Ancak dinimiz sadece üç yerde yalan söylemeye izin vermiştir: 1- Savaşta düşmanı aldatmak için söylenen yalan, 2- Karı kocanın daha mutlu olmaları için, aslı bulunmasa da birbirine söylediği güzel sözler, 3- Araları bozulan iki kimsenin dargınlığını gidermek için sarf edilen sözler.

Müslümanların birbirine dargın olmasının zararını İslam toplumu çeker. İşte bu düşünceyle, dargınları barıştırmanın yollarını aramak gerekir. Dargın olduğu Müslüman hakkında iyi şeyler düşünmeyen birine bu konuda yanıldığını ileri sürmek, küstüğü adamın kendisi hakkında kötü bir kanaati olmadığını iddia etmek ve böylece onun gönlündeki katılığı yumuşamasına, kırgınlığın azalmasına çalışmak kimseye zarar vermez.

RAMAZAN KAZANIMLARINI MUHAFAZA ETMEK

Evveli rahmet, ortası mağfiret ve sonu cehennemden kurtuluş olan mübarek Ramazan ayını geride bıraktık. Oruçla bedenler ve nefisler terbiye altına alındı. Bir kez daha sabrı, yardımlaşmayı, paylaşmayı, özveriyi öğrendik. Bu duygularla Ramazanda kazandığımız bu güzel haslet ve yüksek değerleri, Ramazan sonrasında da koruyup yaşatmak oldukça önemlidir. Zira Yüce Allah'a karşı sorumluluğumuz sadece Ramazan ayına mahsus değildir.

Ramazan boyunca yapılan faziletli amellerden biri de cemaatle namaz kılmaktır. Resûl-i Ekrem (a.s) Efendimiz: *“Cemaatle kılınan namazın sevabı, yalnız başına kılınan namazdan yirmi yedi derece efdaldir.”* buyurmaktadır. Cenab-ı Hak, ayet-i kerimede bir teşbih ile müminleri şöyle ikaz eder. *“İpliğini sağlamca büküp eğirdikten sonra çözen, böylece bütün emeğini boşa çıkararak ahmak kadının durumuna düşmeyin.”*(Nahl 16/92)

Hayırlı, güzel hasletleri kazanmak gayret ve emek ister. Rabbimiz'in lütfuyla güzel bir niyet ve azim ile sebat ve sabır gösterip bir hayra erişen mümin, ulaştığı hal ve kıvamı muhafaza etmeye de azami gayret göstermelidir.

Kazanmak kadar, belki de daha fazla korumaya ihtimam göstermek zârudur. Ebû Eyyûb el-Ensari yüz yaşında iken o yaşına kadar yaptığı hizmetleri kâfi görmeyerek, İstanbul seferine katılmıştı. Muharebe esnasında, canını hiçe sayarak düşman saflarına dalan bir mücahid hakkında: *“Şu gencin yaptığı doğru mu? Allah Teala, kendi kendinizi tehlikeye atmayın buyurmuyor mu?”* diye konuştuklarını işitince derhal müdahale etti: *“Ayete yanlıştır mana vermeyin. O ayet-i kerime bizim hakkımızda nazil oldu. Ensar'dan bazı kimseler de Mekke'nin fethinden sonra; “Hicretten beri bizim yaptıklarımız kâfidir. Bundan sonra gereken fedakarlıkları başkaları yapın” diye düşünmeye başladılar. Bunun üzerine şu ayet nâzil oldu: “Allah yolunda mallarınızı ve canlarınızı infâk edin. Dünyaya ve nefsânî arzularınıza dalmayın. Mal ve can endişesine kapılıp da sakın kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İhsân edin! Maldan ve candan fedakarlık yapın! Tâ ki her an Allah'ı görüyorsunuzcasına bir yaşayış ile ihsan sahibi olun. Çünkü Allah ihsan sahiplerini sever.”* (Bakara 2/195) dedi. Bu kıssanın bizlere hissesi, yapılan sâlih amellere, fedakarlıklara itimat edip gevşemek, yapılanları da kaybettirecek kadar tehlikelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ
مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

“Gerçek şu ki iman edip iyi işler yapanlara gelince, elbette biz iyi iş yapanların ecrini zayi etmeyiz.”

Kehf 18/30.

Ayette Allah adaletinin gereği olarak inanıp iyi işler yapanların emeklerinin boşa gitmeyeceğini, karşılıklarının eksiksiz olarak kendilerine verileceğini ifade buyurmaktadır.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ

“Ramazan orucunu tutup ardından Şevvalden altı gün oruç tutan kimse bir seneyi oruçlu geçirmiş gibi olur.”

Müslim, Sıyâm, 204.

Ramazan ayını oruçlu geçiren bir müminin, ardından gelen Şevval ayı içerisinde altı gün oruç tutması tavsiye edilmektedir. Ramazan’la birlikte bu altı günde tutulan orucun bir seneyi oruçlu geçirmeye bedel olduğu belirtilmektedir. Bir iyilik on katı ecirle yazıldığından toplamda otuz altı gün oruç, üç yüz altmış gün olarak yazılacaktır ki bu da bir seneye tekabül eder. Öte yandan Şevval oruçları peş peşe tutulabileceği gibi ayrı ayrı da tutulabilir. Ancak Şevval ayının ilk günü Ramazan bayramının da birinci günüdür ki bugün oruç tutulması caiz görülmemiştir.

NAFİLE ORUÇLAR

Oruç bize Ramazan ayında farz kılınmıştır. Oruç sayesinde bize birçok ruhani ihsanlar lütfedilmiştir. Müminler, Ramazan dışında da bu nimetten istifade etmeli, Şevval ayında altı gün, Muharrem ayında âşûrâ, Zilhicce'de leyâl-i aşr, kandiller ve günlerin sürekli akışı içerisinde Pazartesi-Perşembe, *eyyâm-ı bîyz* (her kamerî ayın 13-15. günleri) gibi sünnet oruçları, sıhhat, imkân ve şartlar ölçüsünde ganimet bilmelidir.

Ramazandan sonra şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Hz. Peygamber (a.s.), “*Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur*” (Müslim, Sıyam, 204) buyurmuştur.

Zilhiccenin ilk on gününün faziletine işaretle, Hz. Peygamber (a.s.): “*Allah katında şu on günde işlenecek salih amelden daha sevimli bir amel yoktur.*” buyurmuştur. Bunun üzerine sahabiler, “*Ey Allah'ın Resûlü! Allah uğrunda yapılacak cihattan da mı üstündür?*” diye sordular. Bunun üzerine Resûlullah (a.s.): “*Evet, Allah yolunda cihat etmekten de. Ancak malını ve canını tehlikeye atarak cihada çıkan, şehit olup dönmeyen kimsenin cihâdı başka. O, bundan üstündür.*” (Buhârî, İdeyn, 11) buyurmuştur.

Hz. Peygamber (a.s) pazartesi ve perşembe günleri, oruç tutardı. (Müslim, Sıyâm, 196-197) Pazartesi orucunu soranlara; “*Bugün benim doğduğum, Peygamber olarak gönderildiğim ve Kur'an'ın vahyedildiği gündür.*” diye cevap verirdi (Müslim, Sıyâm, 198).

Eyyam-ı biyd/aydınlık günler ayın en parlak olduğu hicrî ayların 13, 14 ve 15. geceleridir (Buhârî, Savm, 60). Ay bu gecelerde tam olarak görüldüğü ve geceleri her zamankinden daha çok aydınlattığı için bu isim verilmiştir. Resûlullah (a.s) her ayın on üç, on dört ve on beşinci günlerinde oruç tutmayı tavsiye etmiş (Ebû Dâvûd, Savm 69; Tirmizî, Savm 54) ve o günlerde oruç tutmanın senenin tüm günlerini oruçlu geçirmek gibi olduğunu belirtmiştir (İbnMâce, Sıyâm, 29).

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَعْلَلَّ وَمَنْ يَعْلَلُ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
تُوفَى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

“Hiçbir peygamberin emanete ihanet etmesi düşünülemez. Kim böyle bir haksızlık yaparsa kıyamet günü, zimmetine geçirdiğini yüklenmiş olarak gelir; sonra herkese kazanmış olduğunun karşılığı, kimse haksızlığa uğratılmaksızın ödenir.”

Ali İmran 3/161.

Hiz. Peygamber başka yönlerden insanlara örnek olduğu gibi (Ahzâb 33/21) yönetici olarak da en mükemmel örnektir. O, başta dürüstlük olmak üzere yöneticilerde bulunması gereken bütün özellikleri taşımaktaydı. Devlet ve milletin emanetlerinin korunması hususunda son derece titizlik göstermiş, yöneticilerin zaruri ihtiyaçları dışında devlet malından bir şey almamalarını ve devlet malını titizlikle korumalarını istemiştir (*Müsned, IV, 229*). Peygamberimiz birçok hadisinde kamu malından bir şeyi zimmetine geçiren kimsenin kıyamet gününde o malı sırtlanmış olarak Allah'ın huzuruna geleceğini, bütün mahşer halkının bu manzarayı göreceğini, daha hesaba çekilmeden ve cezası verilmeden önce halkın huzurunda rezil olacağını haber vermiş, bu konuda devlet görevlilerini sürekli olarak uyarmıştır (*İbnMâce, Cihâd, 34*).

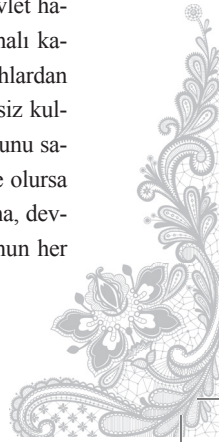
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

إِنَّ رِجَالًا يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقِّ، فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Şüphesiz ki, haksız olarak Allah'ın malını kullanan kimseler, kıyamet gününde cehennemde hak ederler.”

Buhâri, Hums, 7.

Allah'ın malı, Müslümanlara ait olan amme mallarıdır. Beytü'l-mâl denilen devlet hazinesini teşekkül ettiren zekât, haraç, cizye, ganimet ve benzeri gelirler Allah'ın malı kabul edilir. Bunları haksız yere ve meşru olmayan yollarla sarfetmek, en büyük günahlardan sayılır. Bu mallar konusunda haksızlık, onu imamdan yani devlet başkanından izinsiz kullanmak, hakkı olan ücretten daha fazlasını almak, hissesine düşen paydan daha çoğunu sahiplenmek gibi haram olan yollarla yapılır. Devlette görev yapanların, hangi şekilde olursa olsun, elde ettikleri haksız kazançlar haramdır. Allah'ın malı sayılan amme mallarına, devlet hazinesine ihanetin cezası ise cehennemdir. Çünkü kamunun mallarında toplumun her ferдинin hakkı vardır.

NEFİS MUHASEBESİ

Hazret-i Ömer (r.a) şöyle buyurdu: “Hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekiniz. En büyük arz yani Allah Teâlâ’nın huzûruna çıkarılıp O’na arz edileceğiniz gün için salih amellerle süsleniniz! Şüphesiz dünyadayken nefisini hesaba çeken kimse için kıyamet günündeki hesap hafif olacaktır.” (Tirmizî, Kıyâmet, 25/2459)

Bir Müslüman her gece, yaşadığı günün muhasebesini yapmalı ve kendine şu sualleri sormalıdır: Bu sabah sana yeni bir gün bahşeden Rabbine şükretti mi? Cenâb-ı Hakk’ın seni istiğfâra dâvet ettiği seher vaktinde O’nunla buluşmaya koşabildin mi? Minarelerden yükselen ilâhî davete kulak verip kaç vaktini cemaatle kılabilirdin? Namazlarını Hakk’ın razı olduğu kıvamda yani huşû içinde, kalp ve beden ahengiyle eda edebildin mi? Bugün kazancının, yediğinin, içtiğinin ve giydiğinin helâl mi, şüpheli mi, haram mı olduğuna dikkat ettin mi? Haramlardan sakınma duygusu her davranışında seninle beraber oldu mu? Kul haklarına dikkat ettin mi? “Üzerime hiçbir kul hakkı geçmedi, kimseyi incitmedim.” diyebilir misin?

Mahlûkata Hâlık’ının şefkat, merhamet ve muhabbet nazarıyla bakabildin mi? Kapındaki kedinin ve köpeğin hakkına dikkat ettin mi? Kedisini aç bırakarak ölümüne sebep olan bir kişinin ilahî azaba, susuz bir köpeğe su veren bir kişinin de ilahî affa nâil olduğunu düşünerek, mahlûkata merhametle muamelede bulundun mu?

Annenin, babanın, akrabalarının halini hatırlayıp sorup gönüllerini alabildin mi? Eğer onlar ahirete intikal etmiş iseler, ruhları için bir Fâtiha okuyup hediye edebildin mi?

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُورٌ

“Allah, taşları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf tutarak kendi yolunda çarpışanları sever.”

Saff 61/4

Bu ayette dayanışma ruhu içinde imanları uğruna çarpışan müminlerden övgüyle söz edilmiştir. Allah yolunda söz ve güç birliği etmiş bir topluluğun tam bir uyum ve beraberlik içinde olması iman ve kardeşliklerinin gereğidir.

Ayette geçen “*bünyânünmersûs*” tamlaması, kurşun anlamına gelen *rasâs* kelimesiyle bağ kurularak “taşları/parçaları kurşunla bir birine kenetlenerek yekpâre bir cisim haline gelmiş olan muhkem bina” (*Elmalılı, VII, 4927*) anlamındadır. İman bağı müminleri kurşunla bir birine kenetlemiş bina gibi bir birine kenetler, onları bir ve beraber kılar.

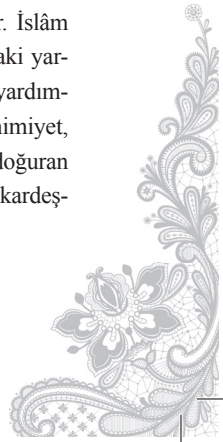
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ، يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا. ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ

“Müminin mümine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sımsıkı kenetleyip tutan binalar gibidir.” Hz. Peygamber bunu açıklamak için, iki elinin parmaklarını birbirini arasına geçirerek kenetledi.

Buhârî, Salât, 88, Mezâlim, 5; Müslim, Birr, 65.

Efendimiz, müminlerin birbirlerine yardımcı olmalarını, aralarında yardımlaşmalarını, bir binanın unsurlarının birbirini sımsıkı tutması, kenetlenmesi haline benzetmiştir. Böyle bir bina sağlam ve dayanıklı olur. Aksi takdirde ayakta duramaz, yıkılır. Şayet Müslümanlar birbirlerine yardımcı olmaz, birlik ve beraberlik içinde bulunmaz, birbirlerine sımsıkı kenetlenmezlerse, güçlerini ve kuvvetlerini kaybeder, ayakta duramaz ve yıkılırlar. İslâm tarihi, bunun hem müspet hem de menfi tecrübeleriyle doludur. Müminler arasındaki yardımlaşma kavramını, sadece maddî cihetiyle ele almak doğru olmaz. Maddî cihet, yardımlaşmanın unsurlarından sadece biridir. Manevî yöndeki kardeşlik, dostluk ve samimiyet, birbirini sevmek, saymak, hak ve hukuka saygı, neticede maddî yardımlaşmayı da doğuran temel unsurlardır. İslâm dininin emir ve yasakları, ibadetler, farzlar ve haramlar bu kardeşliği ve yardımlaşmayı sağlayan esaslardır.

HZ. PEYGAMBER (a.s)'IN BIRAKTIĞI MİRAS

HZ. Peygamber (a.s)'ın maddi mirasını menkul mallar ve gayr-i menkul mallar şeklinde iki kısımda mütâla etmek mümkündür. Menkul olanlar, para, zâtî eşya, hayvan gibi mallardır.

HZ. Peygamber (a.s) hastalığı esnasında yanında bulunan yedi dirhem fakirlere dağıtılmasını istemiştir. Bu bakımdan o, nakit miras bırakmamıştır. Allah Resûlü'nün bazı ev aletleri, ayakkabıları, hırkası, kılıcı ve yüzüğü devlete kalmıştır.

Gayr-i menkul mallara, yani arazilere gelince, HZ. Peygamber (a.s)'ın vefatından sonra kızı HZ. Fâtıma başta olmak üzere bazı yakın akrabaları HZ. Ebû Bekir'den onun mirasını istediler. HZ. Ebû Bekir, Resûlullah'ın (a.s) *“Biz Peygamberler miras bırakmayız, bıraktığımız sadakadır.”* buyurduğunu söyleyerek, onun terekesini taksim etmeyeceğini, ancak hayatta iken kendisinin bakmakla mükellef olduklarına bakacağını ve onun sarfettiği yerlere de aynen sarf edeceğini bildirdi.

HZ. Peygamber (a.s) Fedek arazisinin gelirlerini ailesinin giderleri için harcar, amme işlerine, yolcu ve misafirlere sarfederdi. Dolayısıyla HZ. Peygamber (a.s), arazileri intifa hakkı kendinde kalmak şartıyla kamunun istifadesine vakfetmiştir.

HZ. Peygamber (a.s)'ın sahip olduğu araziler vefatından sonra devlete mal edildi. HZ. Ebû Bekir buranın gelirlerini aynen Resûlullah'ın harcadığı yerlere sarf ederdi. Fedek, Hulefâ-i Râşidîn döneminde de hazineye ait olarak kalmış ve HZ. Ebû Bekir'in uygulamasına devam edilmiştir.

HZ. Peygamber (a.s) hanımlarının oturmakta olduğu odaları vasiyet yoluyla onlara bırakmıştır. Buna göre onlar burada oturacaklar, dünyadan ayrılınca da bu odalar, araziler gibi Resûlullah'ın sadakaları arasına katılacaktır. HZ. Peygamber (a.s)'ın manevi mirası Kur'an ve Sünnettir. HZ. Peygamber (a.s)'ın ahirete irtihalinden sonra da Müslümanlar Kur'an ve Sünnete sahip çıkmışlar ve bu uğurda büyük gayret göstermişlerdir. Bu gayret sonucunda hem Kur'an ve Sünnetteki prensipleri günlük hayatlarına uygulamışlar ve hem de sayıları milyonlarla ifade edilen Kur'an nüshaları, tefsirler ve hadis eserleriyle Kur'an ve Sünneti kültürel hayatlarının temel taşları yapmışlardır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَخُذُوا حِذْرَكُمْ

“Yine de ihtiyat tedbirini elden bırakmayın...”

Nisa 4/102

Bu ayet savaş esnasında namaz kılarken silahların bir tarafa bırakılmasını fakat ihtiyatın, tedbirin ihmal edilmemesini emretmektedir. Müslümanların can güvenlikleri ve selameti her zaman önemli ve önceliklidir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِذَا مَرَّ أَحَدُكُمْ فِي مَسْجِدِنَا، أَوْ فِي سُوْقِنَا، وَمَعَهُ نَبْلٌ، فَلْيُمْسِكْ
عَلَى نِصَالِهَا بِكَفِّهِ، أَنْ يُصِيبَ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْهَا بِشَيْءٍ

“Sizden biri yanında ok varken mescitlerimize veya çarşı pazarımıza uğradığında, Müslümanlardan herhangi birine onlardan bir zarar gelmemesi için, okunun ucunun demirlerini eliyle tutsun.”

Buhârî, Salât, 66, Fiten, 7; Müslim, Birr, 120-124.

Ok, o günün önemli silahlarından biri idi. Bugünkü tabancanın veya av tüfeklerinin yerini tutuyordu. Günümüzde bu silahları bazı özel mahallerde taşımamanın, üzerinde bulundurmanın yasaklığının sebebi de belirtilen mahzurlarından dolaydır. Müslümanların toplu olduğu mahallere silah ve benzeri öldürücü, yaralayıcı aletlerle gelinmemesi, şayet gelmişse bunları taşıyan kimselerin emniyet tedbirlerini alması gerekir. Peygamber Efendimiz, bu hadis ile Müslümanların selâmetini sağlayıcı tavsiyelerde bulunmuş, onlara olan rahmet ve şefkatini ortaya koymuştur.

CEMAATLE NAMAZ HAKKINDA FIKHÎ DURUMLAR

1-Cemaatin Fatiha okuması: Hanefi mezhebine göre cemaatle namaz kılarken, imama uyan kimse Fatiha'yı ve ardından okunan ayet veya sureyi imam ile birlikte okumaz. İmama uyan cemaatten, namazda Kur'an okuma yükümlülüğü tamamen düşer (Mevsilî, *el-İhtiyâr*, I, 50). Şâfî ve Hanbelî mezheplerine göre ise okuma yükümlülüğü tamamen düşmez. İmama uyan kişi, imamın sessiz okuduğu namazlarda, namaz başından itibaren Fatiha ve sureyi okur. Sesli okunan namazlarda ise, imamın Fatiha'yı bitirip kısa ara vermesi esnasında sadece Fatiha'yı okur.

2-İmama uymak için nasıl niyet edilmeli:Namazını imama uyarak kılacak kişinin, buna kalben niyet etmesi ve sünnete ittiba açısından dili ile ikrar etmesi gerekir.Aksi takdirde imama uymaya niyet etmeden kılacağı namaz geçersiz olur. Ayrıca, diliyle uydum hazır olan imamademesi de uygun olur.

3. İmamdan farklı bir mekânda hoparlör bağlantısıyla imama uymak: Cemaatle namaz kılınırken imamla cemaatin yerlerinin hakikaten veya hükmen bir olması gerekir. Eğer namaz aynı bina içinde kılınıyorsa, içerdekilerin mekanları bir sayılır. Bu itibarla, çok katlı binalarda mescit olarak kullanılan bir katta cemaatle namaz kılınırken, bu kat cemaati almadığı takdirde, alt veya üstten bu kata bitişik katlarda duran cemaatin, hoparlör veya müezzinin tebliği ile imamın intikallerinden haberdar olmaları halinde, imama uymaları sahihtir. İmamı veya imamı görenleri görmeleri şart değildir.

4-Kadınlarla erkeklerin aynı safta namaz kılmaları: Hz. Peygamber (a.s) namaz saflarını önce erkekler, sonra erkek çocuklar en arkada da kadınlar olmak üzere düzenlemiş, "*Namazda erkek saflarının en faziletlisi en önde olanı, fazileti en az olanı ise en arkada bulunanıdır. Kadın saflarının en faziletlisi en arkadaki, en az faziletlisi ise en önde olanıdır.*"(Müslim, Salât, 132)buyurmuştur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَزِدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ
وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki Allah öyle bir kavim getirecektir ki Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler; müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı vakarlıdırlar; Allah yolunda cihat ederler ve hiç kimsenin kınamasından korkmazlar. İşte bu Allah’ın dilediğine verdiği bir lütfudur. Allah’ın lütfü geniştir; O, her şeyi bilir.”

Maide 5/54

İslâm’a düşman olan gayri müslimleri dost edinmek ve önder olarak tanımak münafıklık gibi bir kalp hastalığından ileri gelmekte ve insanların mürted olmalarına yani dinden dönmelerine sebep olabilmektedir. Allah, mürted/dinden dönenlerin yerine yeni mümin nesiller getireceğini haber vermektedir. Ayette onların yerine getirilecek yeni nesillerin vasıfları şöyle sıralanmıştır: Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler, müminlere karşı alçak gönüllü, şefkatli, merhametli ve naziktirler, kâfirlere karşı ise vakarlıdırlar, Allah yolunda cihat ederler, hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar.

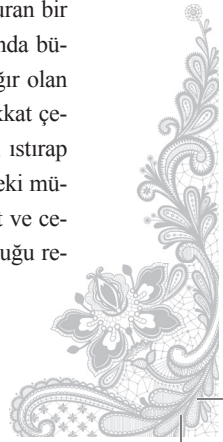
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا
أَشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرَ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحَمَى

“Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.”

Buhârî, Edeb, 27; Müslim, Birr, 66.

Efendimizin üstün nitelikli teşbihleriyle belirttikleri gibi, uykusuzluğun sebebi, vücudun bir uzvunda hissedilen acılardır. Humma yani ateşli hastalıklar ise uykusuzluk sebebiyle daha da artar. Sevgisizlik, merhamet yoksulluğu ve şefkatsizlik, acı veren ve insanı ateşler içinde yakıp kavuran bir hastalık gibidir. Humma tabiri dilimizde, sıtma kelimesiyle ifade edilir, aynı zamanda bütün ateşli hastalıkların da genel adıdır. Sıtma, diğer ateşli hastalıklar arasında en ağır olan ve bütün vücudu sarsan bir hastalıktır. Bu sebeple Peygamberimizin teşbihi çok dikkat çekicidir. Birimizin parmak ucundaki küçük bir siville nasıl bütün vücudumuzun ıstırap içinde kalmasına ve acı duymasına sebep oluyorsa, yeryüzünün herhangi bir yerindeki müminin acı ve ıstırapı da bütün müminleri ilgilendirir ve rahatsız eder. Müminler fert ve cemiyet olarak acılardan, ıstıraplardan ve hastalıklardan kurtulmak için İslam’ın sunduğu reçetelere bağlı kalmalıdırlar.

BİRLİKTE DİRLİK VARDIR

İslam dininin üzerinde durduğu en önemli konulardan birisi, mutluluğun vazgeçilmez şartlarından olan birlik ve beraberliktir. Birlik ve beraberliğin olduğu yerde kardeşlik, huzur, bolluk, bereket ve rahmet vardır. Efendimiz (a.s) da "... Size cemaati tavsiye ederim. Ayrılıktan sakının. Zira şeytan, tek kalanla birlikte olur. İki kişiden uzak durur. Kim cennetin ortasını dilerse, cemaatten ayrılmasın...." buyurarak cemaatten uzaklaşmamayı hatırlatmış ve her vesile ile birlik ve beraberliğin önemini vurgulamıştır.

Tarihe baktığımız zaman görürüz ki, birlik ve beraberliğini devam ettiren milletler, yücelmiş ve yükselmişlerdir. Bölünüp parçalanan ve bölücülüğün pençesine düşen milletler ise tarih sahnesinden silinip gitmişlerdir. Rabbimizin "*Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır.*" (Al-i İmran, 3/105) ayetiyle işaret ettiği bu hakikati milli

Şairimiz Mehmet Akif Ersoy da şöyle dile getirir:

*Girmeden bir millete tefrika, düşman giremez,
Toplu vurdukça gönüller, onu top sindiremez.
Sen, ben desin efrat, aradan vahdeti kaldır.
Milletler için, işte kıyamet o zamandır.*

Enfal suresi 46. ayette de "*Allah'a ve Resûlüne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir*" buyrulurarak güç ve devletin ancak birlik halinde korunacağı açıkça dile getirilmiştir.

İnananların huzur ve barışı bozucu davranışlardan sakınmaları, karşılıklı hoşgörüyü sahip olmaları kenetlenme ve birleşmenin tek yoludur. Tüm insanların aynı görüş, düşünce veya çizgide olmaları mümkün olmadığı gibi zorlama kaba davranma ve dayatmalarla birlik ve beraberliğin sağlanamayacağı, aksine bölünüp parçalanmalara neden olunacağı unutulmamalıdır. Nitekim Yüce Allah Kur'ân'da Peygamber (a.s)'a hitaben: "*O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi.*" (Al-i İmran, 3/159) buyurmuştur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ

“Allah buyurdu ki: “Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır.”

Araf 7/156

Allah kullarına karşı çok merhametlidir. Ebû Hureyre (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) buyurdular ki: *“Allah rahmeti yüz parçaya böldü. Bundan doksan dokuz parçayı kendine ayırdı. Yeryüzüne geri kalan bir cüzü indirdi. (Bunu da -cin, insan ve hayvan- mahlûkatı arasında taksim etti.) Bu tek cüz(den nasibine düşen pay) sebebiyledir ki mahlûkat birbirlerine karşı merhametli davranır. At, yavrusuna basmamak endişesiyle ayağını bu sayede kaldırır.”*(Buhârî, Müslim, Tirmizî)

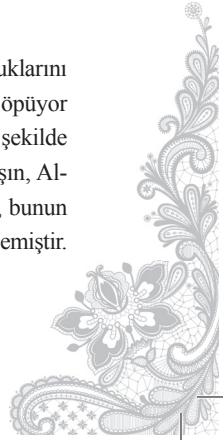
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَدِمَ نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: أَتَقْبَلُونَ صَبِيَانَكُمْ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ، فَقَالُوا: لَكِنَّا وَاللَّهِ مَا نُقْبَلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَأَمْلِكُ إِنْ كَانَ اللَّهُ نَزَعَ مِنْكُمْ الرَّحْمَةَ

Çölde yaşayan bedevîlerden bir grup Resûlulla (a.s) 'in huzuruna geldiler ve “siz çocuklarınızı öpüyor musunuz?” diye sordular. Sahabe “Evet” dedi. Onlar “biz, Allah’a yemin ederiz ki, onları öpmüyoruz” dediler. Resûlullah (a.s): “Allah sizin kalplerinizden merhamet duygusunu çıkarıp almışsa, ben ne yapabilirim ki!” buyurdu.

Buhârî, Edeb, 18; Müslim, Fezâil, 164.

Peygamber Efendimizin yanına gelen bir grup bedevî, Müslümanların küçük çocuklarını öptüklerini ve sevip okşadıklarını görünce, buna şaşırarak: Yoksa siz çocuklarınızı öpüyor musunuz? diyesormaktan kendilerini alamamışlardır. Onlar kendilerinin bunu hiçbir şekilde yapmadıklarını, yemin ederek belirtmişlerdir. Resûlullah (a.s) ise onlara bu davranışın, Allah'ın insanın kalbine koyduğu merhamet hissini bir belirtisi olduğunu hatırlatmış, bunun aksini düşünüp yapanların kalbinden Allah'ın bu duyguyu çıkarıp almış olduğunu söylemiştir.

Dini Bilgiler

ALLAH'IN EMANETİ: ÇOCUKLARIMIZ

Peygamberimiz (a.s)'in sünnetinde anne babanın çocuklarına karşı vazifelerini kısaca hatırlayalım: Çocuğun fitratını bozmadan müslümanca yetiştirmek anne babanın en temel görevidir. Efendimizin bildirdiğine göre her çocuk İslam üzere dünyaya gelir. Anne babanın görevi, kendisine bir emanet olarak teslim edilen bu çocuğun fitratını bozmadan eğitmek ve hayata hazırlamaktır.

Efendimizin sünnetinde doğum sonrasında gözetilecek bir takım davranışlar vardır. Efendimiz, yeni doğan çocuğun kulağına ezan ve kamet okunmasını, ona güzel anlamı olan bir isim verilmesini ve dua edilmesini söylemiştir. Tafsilatı ilmihal kitaplarında yazıldığı üzere doğumun yedinci gününde kurban kesilip eşe dosta, fakir fukaraya dağıtılması da Peygamberimizin tavsiyesidir. Çocuk sağını solunu ayırt etmeye başladığında ona namaz alışkanlığı kazandırılmaya başlanır. Yedi-on yaş aralığı namazın alıştırılma dönemidir. Yedi yaşına gelen çocukların, aynı cinsten olsalar dahi yatakları kesinlikle ayrılmalı, hatta mümkünse kızlarla erkeklerin odaları da ayrı olmalıdır.

Çocukların terbiye ve eğitimi hiçbir gerekçe ile ihmal edilmemeli, düzenli olarak vakit ayrılmalı ve her davranışımızla örnek olduğumuz unutulmamalıdır. Çocuklar arasında, özellikle maddi konularda eşitliğe riayet edilmelidir. Çocuklar birbirleri ile kıyaslanmamalı ve aralarına rekabet sokulmamalıdır. Sevgi ve alaka göstermede kızlar ve erkekler arasında veya başka bir tarzda ayırım yapılmamalıdır. Efendimiz böyle davrananları açıkça kınamış ve uyarmıştır. Çocuklara kötü sözlerle hitap edilmemeli, hele asla ağzımızdan beddua çıkmamalıdır.

Efendimizin bu konuda özel ikazları vardır. Secdede torunlarını sırtında tutan, yarış yapan çocukları görünce onların oyunlarına katılan, kuşu ölen bir çocuğa taziye ziyaretine giden, üzerine kaçırılan bir çocuğu korkutmamak için “bırak işini tamamla” diyen, bir bebeğin ağlamasını duyduğu için annesini düşünerek namazı kısa kesen peygamberin ümmeti olarak bizler sadece kendi çocuklarıyla değil, yetimlerden başlayarak toplumda dezavantajlı tüm çocuklarla imtihan edildiğimizi unutmamalıyız. Şair Necip Fazıl Kısakürek'in dediği gibi:

*Annesi gül koklasa, ağzı gül kokan çocuk
Ağaç içinde ağaç geliştiren tomurcuk
Çocukta, uçurtmayla göğe çıkmaya gayret;
Karıncaya göz atsa “niçin, nasıl” ve hayret...
Allah diyor ki: “Geçti gazabımı rahmetim!”
Bir merhamet heykeli mahzun bakışlı yetim
İnsanlık zincirinin ebediyet halkası
Çocukların kalbinde işler zaman rakkası*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

“Sonra iman edip birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden ve merhameti öğütleyenlerden olmaktadır.”

Beled 90/17

Surenin önceki ayetlerinde insana lütfedilen duyu organlarından söz edildikten sonra ona, “iki yol”un da gösterildiği belirtilmektedir. Duyu organları dış dünyadan bilgi edinme vasıtalarıdır, “iki yol” ise genellikle “iyilik ve kötülük yolları” olarak açıklanmış olup bu ifade, insanın olgular ve eylemler üzerine “doğru yanlış, iyi kötü” şeklinde hüküm verme ve tercihte bulunma yetenekleriyle donatıldığı anlamına gelir. Bu ayette ise insana verilen lütfelere mazhar olabilmek ve doğruya erebilmek için iman etme, sabrı tasfiye etme ve merhametli olma şartları dailave edilmiştir. İyilikler ancak iman ile değer kazanır. İman, mümin toplumun temel özelliğidir. Müslüman toplumun ayırt edici diğer özellikleri ise birbirine sabrı tavsiye etme ve birbirlerine merhameti telkin etmektir.

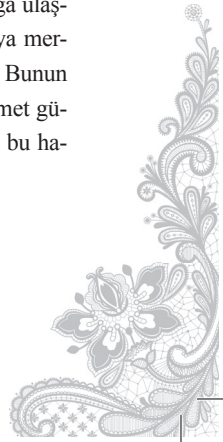
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ، لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ

“İnsanlara merhamet göstermeyen kimseye Allah da merhamet etmez.”

Buhâri, Edeb, 18, Tevhid, 2; Müslim, Fezâil, 66.

Müslüman, hiç kimseye karşı kin, nefret ve düşmanlık duygularıyla dolu olmaz. Herkese karşı adaletle muamele eder ve haksızlıktan uzak durur. Onu bu davranışa sevkeden imanı ve bu imanın kendisine kazandırdığı değerlerdir. İslam’ın evrensel mesajını, insanlığa ulaştırırken en başta gelen vasfımız bu üstün değerlere sahip oluşumuzdur. Rahmet veya merhamet kelimesinin ifade ettiği mana, bütün canlıları kapsayıcı bir niteliğe sahiptir. Bunun gereğini yerine getirmeyerek insanlara merhametli davranmayanlara, Allah da kıyamet gününde merhamete en çok ihtiyaç duyulan günde merhamet etmeyecektir. O halde, bu hadis bizi âlemşümül bir merhamete teşvik etmektedir.

RAHMETE MUHTAÇ OLAN MERHAMET ETSİN

Tüm evrene rahmet vesilesi olarak gönderilen Son Peygamber Hz. Muhammed (a.s)’in şefkat ve merhameti de evrenseldi. Onun özelliklerini bizlere anlatan Rabbimiz, Tevbe suresinin 128. ayetinde şöyle buyurmaktaydı: “And olsun ki size içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir, sizlere karşı çok düşkündür. Bütün müminlere de çok şefkatli ve çok merhametlidir.” Ayette geçen Raûf ve Rahîm sıfatları, aynı zamanda Allah Teâlâ’nın isimlerindedir. Sadece Peygamberimize özgü bu durum, onun müminlere karşı şefkat ve merhametinin en çarpıcı işaretidir: Sen Raûfsun, Rahimsin; buluttan da cömertsin. Bulut verirken ağlar; sen tebessüm edersin.

Bir şefkat ve merhamet abidesi olan Efendimiz ümmetini de merhametli olmaları için teşvik etmiş ve Rabbimizden görmek istediğimiz rahmetin bizim merhametimize bağlı olduğunu bildirmiştir: “Merhametli olana Allah da merhamet eder. Siz yeryüzündekilere şefkat ve merhamet gösterin ki göktekiler de size merhamet etsinler.” Resûl-i Ekrem Efendimiz, kendisine zulmeden insanlara bile lanet etmemiş, onların helaki için beddua etmesi teklif edildiğinde her defasında şu cevabı vermişti: “Hayır, ben lanet okumak için değil, âlemlere rahmet olmak için gönderildim.” Toplumda zayıf konumda olanlara şefkat ve merhamet gösterme konusunda bilhassa titiz davranmıştır. Her hangi bir kişinin yanında hizmetçi/işçi olarak çalışan köle ve cariyelere iyi davranılması konusunda uyarılarını sık sık tekrarlardı. “Onlar sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin hizmetinize vermiştir. Kim bir hizmetçiye sahip ise ona kendi yediğinden yedirsin, kendi giydiğinden de giydirsin. Gücünün yetmeyeceği şeyi yüklemesin ya da bu konuda ona yardımcı olsun.” (Buhari, İman, 22; Ebu Davud, Edeb, 133.)

O sadece insanlara değil, hayvanlara da merhametli davranma konusunda sayısız ikazlarda bulunmuş ve “Haksız yere bir serçeyi veya daha küçük bir hayvanı öldüren insandan Allah bunun hesabını mutlaka soracaktır.” buyurarak dilsiz varlıkların hukuku konusunda bizi uyarmıştır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ
وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

“De ki: “İster Allah diyerek, ister rahmân diyerek yakarın; hangisiyle yakarsanız olur, çünkü bütün güzel isimler O’na mahsustur.” Namazında sesini fazla yükseltme, fazla da kısma, ikisinin arasında bir yol tut.”

İsra 17/110

Bu ayetin iniş sebebiyle ilgili bir rivayete göre putperestlerden biri Hz. Peygamber’in “Ey Allahum!, Ey Rahmân!” veya “Yâ Rahmân, Yâ Rahîm” şeklinde farklı isimlerle dua ettiğini duyunca, müşrikler “Muhammed iki tanrıya tapıyor” diyerek dedikodu yapmaya başlamışlar. Bunun üzerine Kur’an Allah’ın “güzel isimler”inden hangisiyle olsa dua edilebileceği bildirilmiştir (Taberî, XV, 182-183; Kurtubî, X, 349). İslam’dan önce Araplar, putlara tapmakla birlikte bir yüce yaratıcının varlığına da inanır, O’nu hem Allah hem de Rahmân isimleriyle anarlardı. Bu sebeple Resûlullah’a karşı mücadeleyi dava edinenler, böyle bir dedikodunun toplum nezdinde etkisinin olmayacağını bilirlerdi. Hz. Peygamber (a.s) Mekte’de ashabıyla namaz kılarken ayetleri yüksek sesle okur, onun okuyuşunu duyan müşrikler Kur’an’a hakaret ederlerdi. Bunun üzerine Yüce Allah sesini kısmasını, fakat yanında bulunanların duyamayacağı kadar da gizli okumamasını buyuran bu ayeti indirmiştir. Namazda Kur’an okurken veya dua ederken bağırma, gösteriş ve saygısızlık yapma. Kendin ve namazda sana uyanların duyamayacağı kadar, büsbütün gizlide okuma, bu konuda Allah’tan başkasından korkma.

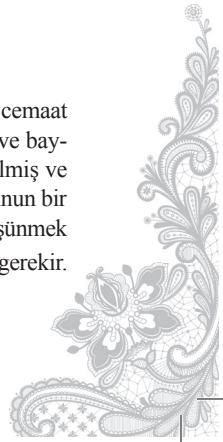
HADİS-İ ŞERİ F VE MEALİ

إِذَا أُمَّ أَحَدِكُمُ النَّاسَ، فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ، وَالْكَبِيرَ، وَالضَّعِيفَ،
وَالْمَرِيضَ، فَإِذَا صَلَّى وَحَدَهُ فَلْيُصَلِّ كَيْفَ شَاءَ

“Sizden biriniz, insanlara namaz kıldıracağı zaman, hafif tutsun. Çünkü onların arasında zayıf, hasta ve yaşlılar vardır. Herhangi biriniz kendi başına namaz kıldığında ise dilediği kadar uzatsın.”

Buhârî, İlim, 28, Ezân 62; Müslim, Salât, 183-186.

Dinimiz, cemaate büyük bir önem verir. Allah’ın yardımı cemaat üzerinedir ve cemaat rahmettir. Müslümanlar cemaatin hazzını, günde beş vakit namazda tadarlar. Cuma ve bayram namazları ise daha büyük cemaatlerin vesilesidir. Bu sebeple cemaat teşvik edilmiş ve cemaatleşmeyi önleyecek davranışlardan kaçınılması istenmiştir. Bu hadis-i şerifte bunun bir örneğini görmekteyiz. Cemaate imam olan kişi, arkasında saf tutan her türlü insanı düşünmek zorundadır. İmanın, anlayışlı olması ve cemaatin halini gözeterek namaz kıldırması gerekir.

CEMAAT İLE NAMAZ KONUSUNDA BAZI DURUMLAR

İmam namazı kısa tutmalı, yani uzun sureler okumamalı, kıyamı, rükûu ve secdeyi çok uzun tutmamalıdır. Çünkü cemaatte bulunan zayıflar, hastalar ve yaşlılar buna tahammül edemezler. Neticede, cemaate gelmekten vazgeçerler bu durum ise hem cemaatin azalmasına hem de cemaat sevabı kazanmaktan mahrum kalmalarına sebep olur. Bu bir fazilet sayılmayacağı gibi birtakım fitnelerin çıkmasına da vesile teşkil edebilir.

Cemaat ile ilgili kavramlar: Müdrik, imama en geç birinci rekâtın rükûunda yetişip namazını imamla birlikte kılan kimse demektir. Lâhik, namaza imamla başlayıp, namaz esnasında abdestinin bozulması gibi başına gelen bir durum sebebiyle namaza ara vermek zorunda kalan ve bu sebeple namazın bir kısmını imam ile birlikte kılamayana kimse demektir. Mesbuk ise cemaatle kılınan namaza baştan yetişemeyip ilk rekâtın rükûundan sonra imama uyan kimse demektir. İmam ile birlikte “*sübhânallah*” diyecek kadar rükûda bulunmayan kimse o rekâtı kaçırmış sayılır. Mesbûk, imam selam verince beklemeden ayağa kalkar ve cemaatle kılamadığı rekâtları tek başına tamamlar.

Televizyon veya radyodan canlı yayınlanan namazlarda o imama uyarak namaz kılma: Cemaatle namaz kılınabilmesi için imam ile cemaatin aynı mekanda bulunmaları şarttır. Buna göre televizyon ve radyo gibi iletişim cihazları aracılığı ile başka bir mekandaki imama uymaya niyet etmekle mekan birliği gerçekleşmiş olmayacağından, bu şekilde kılınan namaz geçerli değildir.

Cemaatle namaz kılarken saf düzeni: Cemaatle namaz kılınırken cemaat bir kişi ise; imamın sağında durur. Ancak imamdanda önde olmaması gerekir. Arkasına veya soluna dursa namaz yine caizdir ama sünnete aykırı olur (Merğînanî, *el-Hidâye I, 56*). Eğer cemaat bir kişiden çok olursa imamın arkasında saf tutarlar. Birincisi imamın tam arkasına, ikincisi onun sağ tarafına, üçüncüsü birincinin soluna gelecek şekilde saf tutarlar. Ondan sonra gelenler sağa, sonra sola dururlar. Bu şekilde sağlı sollu saf tutma düzeni devam eder. İmam daima ortada bulunacak şekilde saf tutulur. Bu, cemaatle namaz kılmanın adabındandır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

“De ki: “Kuşkusuz ben, kendisine içten bir inanç ve bağlılık göstererek Allah’a ibadet etmekle yükümlü kıldım.”

Zümer 39/11

Ayet-i kerime Hz. Peygamber’in, ümmetine tebliğ ettiği emirlere öncelikle kendisinin uyması, kendisini kanunlar üstü görmemesi gerektiğini ifade eder. Ayetteyi bir Müslüman olmanın şartları olarak doğru inanç, salih amel ve güzel ahlak başta olmak üzere bütün İslamî yükümlülükler, ihlas/samimiyet ile O’na kulluk etmek şeklinde özetlenmiştir. Resûlullah’a hitaben, senin görevin sadece tebliğ etmek değil, örnek olmak ve tebliğ ettiklerini bizzat yaşamaktır diyerek mesaj verilmiştir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَهَى عَنِ الْوَصَالِ، قَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ، قَالَ: إِنِّي لَسْتُ كَهَيْئَتِكُمْ إِنِّي أَطْعَمُ وَأُسْقِي

Resûlullah (a.s) visal orucunu yasakladı. Sahabe: Fakat sen bunu yapıyorsun, dediklerinde: “Ben sizin durumunuzda değilim. Ben, Rabbim beni yedirmiş ve içirmiş vaziyette geceliyorum” buyurdular.

Buhârî, Savm, 20, 48; Müslim, Sıyâm, 55, 61.

Visâl, iftar ve sahur yapmaksızın peşpeşe birkaç gün tutulan oruçtur. Visâl orucu caiz değildir. Hz. Peygamber’in bazı fiilleri sadece kendine has olup, bu gibi durumlarda ümmetin onu takibi ve taklidi câiz olmaz. İnsanı güç ve kuvvetten düşürerek çalışmasına ve ibadetlerini yapmasına engel olacak tarzda davranışlar içine girmek dindarlık ve takvadan sayılmaz.

ORUCUN SIRLARI

Gazali *İhyaaulûmi'd-din* isimli eserinde orucun sırları diye bir bahis açmış ve orada nafîle oruçlar hakkında özetle şunları söylemiştir: “Oruçtan gaye, kalbin arındırılması ve Allah’tan başka her şeyden boşaltılmasıdır. Kendi iç dünyasını yakından gözleyenler hallerine bakarlar. Eğer hali oruca ihtiyaç duyuyorsa ara vermeden oruç tutar. Bazen de insanın, yaşadığı şartlar nedeniyle oruçsuz olması gerekir. Bazı durumlarda ise bir tutup bir bırakması gerekir. İşte insan hedefini ahirete doğrultmuş ve kalbini gözlem altına almış ise orucun manasını anlar ve kendisine ne lazım geldiğini bilir. Sahabe de Efendimiz (a.s)’in nafîle oruçları hakkında şöyle demişlerdir: “Resûlullah bazen, artık hiç orucunu bozmayacak zannı verecek derecede oruca devam eder; bazen de hiç oruç tutmayacak denilecek kadar ara verirdi. Bazen geceleri hiç kalkmayacak zannedilecek kadar uyur; bazen de hiç uyumayacak denilecek kadar uykusuz kalırdı.” Bu durum, Efendimizin nübüvvet nuruyla hangi vaktin gereğinin ne olduğunu ayırt ederek her birinde lazım olanı yaptığını gösterir. Efendimiz Ramazan ayı hariç hiçbir ayı tam olarak oruçlu geçirmemiştir. Kendisine en faziletli orucu soranlara da “*Bir gün oruç tut, bir gün de ye! Bundan daha faziletlisi yoktur.*” buyurmuşlardır. Buna gücü yetmeyen bir gün tutar, iki gün yer. Ayın başından, ortasından ve sonundan üçer gün tutarsa hem senenin üçte birini tutmuş olur, hem de orucunu faziletli vakitlere isabet ettirir.

Gazali’nin sözlerini okudukça insan Aziz Mahmut Hüdayi’nin şu niyazına yürekten “amin” demekten kendini alamıyor:

*Kullarını oda yakma
Kerem eyle ya Mevla
Eksiklerine bakma
Kerem eyle ya Mevla
Yoluna tevfiik eyle
Fazlını refik eyle
Rahmete garik eyle
Kerem eyle ya Mevla*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

“Müminler, namazlarını titizlikle eda ederler.”

Mü'minun 23/9

Mü'minun suresinin ilk on bir ayetinde İslam'ın ibadet ve ahlak alanlarındaki temel il-kelerive mümin kavramının içeriği özetlenmekte; kadın olsun erkek olsun “Ben müminim, müslümanım” diyen her insanın, uyması gereken tavsiyeler sıralanmaktadır. “Titizlikle eda etme” diye çevrilen *muhafaza* kavramı sözlükte, devam etmek, riayet etmek, gözetmek anlamlarına gelir. Surenin 2. ayetinde namazı huşu ile kılınmasının gereğine işaret edilmiş; bu ayette ise namazı vakitlerine, kurallarına riayet ederek kılmanın önemine dikkat çekilmiştir (Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, “hfz” md).

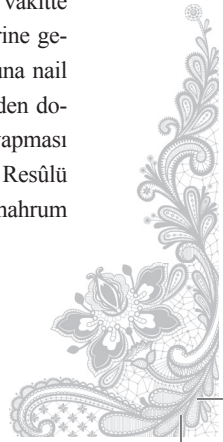
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، فَلَا
يَطْلُبُكُمُ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبُهُ مِنْ ذِمَّتِهِ
بِشَيْءٍ يُدْرِكُهُ، ثُمَّ يَكْبَهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ

“Sabah namazını kulan kimse Allah’ın himayesindedir. Allah, bizzat himayesinde olan bir konuda sizi sorguya çekmesin. Allah, himayesindeki bir konudan sorguya çektiği kimseyi cezalandırır; sonra da onu yüzüstü cehenneme atar.”

Müslim, *Mesâcid*, 262.

Allah’ın himayesinde olmak, O’nun koruması ve teminatı altında olmak anlamına gelir. Bu hem maddi hem manevi bir himayedir. Çünkü kul rızık talebi için erken bir vakitte kalkmış ve aynı şekilde erken bir zamanda Allah’ın emri olan ibadeti cemaatle yerine getirerek, Allah’a dua ve niyazda bulunmuştur. Böylece Allah’ın rızasına, hoşnutluğuna nail olmuştur ki, bir mümin için bundan daha kıymetli bir mertebe olamaz. Bir himayeden dolayı, Allah’ın kişiyi sorguya çekmesi ise, böyle bir sorgulamayı gerektirecek işler yapması ve Allah’ın hoşnut olmayacağı bir davranış içinde bulunması sebebiyledir. Allah’ın Resûlü bizi bu gibi hallerden sakındırmakta ve Rabbimizin koruması ve güvencesinden mahrum kalmanın sonunun cehennem ateşi olduğunu hatırlatmaktadır.

SABAH NAMAZININ ÖNEMİ

İnsanların çoğuna en zor gelen namaz sabah namazıdır. Hele geceler kısa ve sabah namazının vakti de erken ise... Oysa güne güneş doğmadan başlamak hem ruhumuz hem de bedenimiz için şifa ve bereket sebebidir. “Üç gün erken kalkan bir gün fazla yaşamış sayılır.” sözü de bu bereketin ömrümüzü kuşattığını gösterir. Zaten namazların vakitlerini belirleyen Yüce Allah’tır. Elbette her birini, bizim bilemeyeceğimiz sayısız hikmete binaen tayin etmiştir.

Efendimiz (a.s.) sabahları kalkabilme konusunu metafizik boyutuyla bakın nasıl anlatmış: “*Biriniz uyuyunca şeytan ensesine üç düğüm atar. Her düğümü atarken, düğümün üstüne eliyle vurarak ‘Üzerine uzun bir gece olsun, yat!’ der. Adam uyanır ve Allah’ı anarsa bir düğüm çözülür. Abdest alacak olursa bir düğüm daha çözülür. Namaz kılarsa bütün düğümler çözülür ve böylece canlı ve hoş bir haleti ruhiye ile sabaha erer. Aksi halde habis ruhlu/içi kararmış ve uyusuk bir halde sabaha erer.*”

Şeytanın uyuyana düğüm atması uykuyu, rehaveti ve tembelliği sevdirmesidir. Düğümlerin üç olması kişiyi zikir, abdest ve namazdan alıkoymak içindir. Düğümlerin açılmasına gelince zikir gaflet düğümünü, abdest necaset düğümünü, namaz da tembellik ve ağırlık düğümünü çözer. Dinimizin kuralları insanı görünen ve görünmeyen her türlü tehlikeli yoldan korumayı ve onu her iki cihanda selamete çıkarmayı sağlamak üzere, bütün kötülükleri ve onlardan nasıl korunacağını bilen Yüce Allah tarafından konulmuştur. Bu kuralları koyan Rabbimiz bunları insanların en kolay şekilde yapabileceği tarzda düzenlemiş, onların hayatlarını çıkmaza sokmamıştır.

Dinimiz kolaylık dinidir. Bakınız şu hadis-i şerif nasıl bir kolaylık ve ne büyük bir lütuf içeriyor: “*Kim yatsı namazını cemaatle kılarsa sanki gecenin yarısını ihya etmiş gibidir. Kim de sabahı cemaatle kılınmışsa gecenin tamamını ihya etmiş gibidir.*” Sabah namazının iki rekat sünneti hakkında da onun dünyanın tamamını elde etmekten daha hayırlı olduğunu, düşman athıları tarafından kovalanıyor olsanız bile terk etmemek gerektiğini anlatan sahih rivayetler vardır. (*Hadis Ansiklopedisi*)

Hülasa rahatlık uykuda değil, secdededir: Şair Necip Fazıl Kısakürek’inde söylediği gibi:

*Zonklayan başım benim, kan pıhtısı, cerahat
Ona yastıkta değil, secde yerinde rahat...*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Müminler ancak kardeşirler, öyleyse iki kardeşinizin arasını düzeltin, Allah’a itaatsizlikten sakının ki rahmetine mazhar olasınız.”

Hucurat 49/10

Mümin, bütün insanlıktan ve iman kardeşlerinden sorumludur. Mümin, dünyada haksızlığın engellenmesi ve adaletin sağlanması (Âl-i İmrân 3/108), din ve vicdan özgürlüğü başta olmak üzere temel hak ve hürriyetlerin uygulanmasına katkıda bulunmak (Nisâ 4/75; Hac 22/40), müminkardeşleri arasındaki anlaşmazlıkları adaletle çözüme kavuşturmak, haksızlıkta ısrar edenlere karşı haklinin yanında yer almakla yükümlüdür. Çünkü Allah, onu yer yüzünün halifesi olarak yaratmıştır.

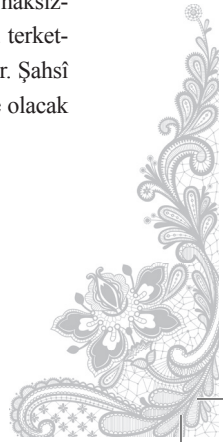
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلَمُهُ

“Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, haksızlık yapmaz, onu düşmana teslim etmez.”

Buhârî, Mezâlim, 3; Müslim, Birr, 58.

Müslümanların kardeşliği din itibariyledir. Din kardeşliği, kan kardeşliğinden daha önceliklidir. Bu kardeşliğin gereği, müminler arasında şefkat ve merhametin, yardımlaşma ve dostluğun her an güçlenerek ve artarak gelişip yaygınlaşmasıdır. Müslüman’ın, Müslüman kardeşine zulmetmemesi bir temenni değil bir emirdir. Çünkü zulüm haramdır. Her haksızlık bir çeşit zulümdür. Ayrıca Müslüman, din kardeşini düşmana teslim etmez, onu terketmez, tehlikeye atmaz. Müslüman, güven veren ve kendisine güven duyulan kimsedir. Şahsî menfaati veya nefsanî istek ve arzuları için din kardeşini feda etmesi, onun aleyhine olacak davranışlar içine girmesi câiz olmaz.

MÜSLÜMANLAR KARDEŞTİR

Kur'an ve hadis bize tüm müminlerin kardeş olduğunu söyler. Bu konudaki ayet ve hadisler o kadar kuvvetlidir ki adeta bir müslümanın dünya ve ahrette işlerinin yolunda gitmesi, onun diğer müslüman kardeşlerine nasıl davrandığına bağlıdır. Bu konuyu izah eden bir hadisinde Efendimiz şöyle buyurur: *“Kim bir müslümanın dünya sıkıntularından bir sıkıntıyı giderirse, Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarında birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa, Allah da dünya ve ahrette onun işlerini kolaylaştırır. Kim bir müslümanın ayıbını örterse, Allah da dünya ve ahrette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allah da onun yardımcısı olur.”*

Bir gün ashabıyla birlikte otururken Hz. Peygamber'in mübarek ağzından şu sözler dökülür: *“Allah'ın şehit ya da peygamber olmayan öyle kulları vardır ki kıyamet gününde Allah'a olan yakınlıkları nedeniyle peygamberler ve şehitler onlara gıpta ederler.”* Bu sözü işiten sahabeler bir anda kulak kesilip merakla sorarlar: *“Kim bunlar Ya Resûlallah?”* Ashabın dikkatini toplayan Allah Resülü şu açıklamayı yapar: *“Bunlar, akrabalık ya da aralarında dönüp dolaşan bir maldan kaynaklanan çıkarları olmaksızın, sırf Allah için birbirlerini seven insanlardır. Onların yüzlerinde bir nur vardır ve onlar hidayet üzeredirler. İnsanlar telaşa düştüklerinde onlar korkuya kapılmazlar; insanlar hayıflanırken onlar üzülmezler.”*

Kardeşlik, karşılıklı muhabbet ve güven üzerine kurulur. Allah Resülü, komşularının kötülüğünden emin olmadığı, yani çevresine güven veremeyen kimsenin cennete giremeyeceğini beyan etmiş, kendisiyle ülfet edilmeyen, dostluk kurulamayan insanlarda da hayır olmadığını vurgulamıştır. Efendimiz (a.s)'in *“Müslüman kardeşini küçük görmesi şer olarak kişiye yeter.”* buyurması bize bu kardeşliğin önündeki en büyük engeli gösterir: Kibir. Kibir, insanın kendisini başkalarından büyük ve önemli görmesidir. *(Hadislerle İslam)*

*Ak sakallı pir hoca, bilemez hali nice
Emek vermesin hacca, bir gönül yıkar ise
Sağır işitmez sözü, gece sanar gündüzü
Kördür münkirin gözü, alem münevver ise*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“İyilik ve takva hususunda yardımlaşın, günah ve haksızlık yolunda yardımlaşmayın. Allah’tan korkun, çünkü Allah’ın cezası çetindir.”

Maide 5/2

Ayet, İslâm’ın en temel ahlak ve hukuk ilkelerinden birini ortaya koymuştur. Müslümanların iyilik ve takva hususunda birbirlerine yardım etmeleri; günah işlemek, intikam almak, düşmanlık gütmek, insan haklarını çiğnemek gibi amaçlara yönelik faaliyetlerinde yardımlaşmamaları ve Allah’a karşı saygılı olmaları emredilmiştir. Aksi takdirde uğrayacakları azabın şiddetli olacağı haber verilmiştir. Şüphesiz yardımlaşma ve dayanışma sosyal hayatın bir gereğidir. Ancak bu yardımlaşma hukuk ve ahlak kurallarına aykırı olmamalıdır. Hukuk ve ahlak ilkeleri gözetilmeden yapılan yardımlaşmanın İslam nazarında hiçbir değeri yoktur; aksine İslam zalime yardımı zulüm sayar ve zulmün engellenmesini emreder.

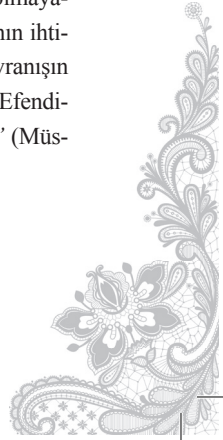
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ

“Müslüman kardeşinin ihtiyacını gideren kimsenin Allah da ihtiyacını giderir.”

Buhârî, Mezâlim, 3; Müslim, Birr, 58.

Müslümanlar, birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermede de kardeşliklerinin gereğini yerine getirirler. Çünkü insanlar birbirine muhtaçtırlar. Bu ihtiyaçlar, mutlaka maddi alanda olmayabilir. Manevi yardımlaşma da en az maddi kadar kıymeti haizdir. Bir Müslümanın ihtiyacını gideren kimsenin ihtiyaçlarını da Allah’ın gidereceğini va’d edilmesi, bu davranışın ne kadar faziletli bir iş olduğunu anlamamıza yeterli delil teşkil eder. Peygamber Efendimiz, **“Kul, kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Allah da kuluna yardım eder.”** (Müslim, Zıkr 37-38) buyurmuştur.

YOK DEMEYİ BİLMEYEN PEYGAMBERİMİZ

İyilikseverlik, cömertlik ve kolaylaştırıcılık Efendimiz (a.s)’in ahlakında önde gelen vasıflarıydı. O, hiçbir maddi değerın kölesi olmamış; eline geçeni ihtiyaç sahiplerine sonuna kadar dağıtmıştır. Bu anlamda cömertlik en büyük hürriyettir. O ticarete, dostlukta ve aile ilişkilerinde daima kolaylaştırıcı olmuş ve “*yumuşak ve müsamahalı ol ki, Allah da sana öyle davranсын!*” buyurmuştur. Cömertlik, lütufkarlık, iyilikseverlik, eli açıklık bakımlarından kimse Resûl-i Ekrem ile boy ölçüşemezdi. Cabir b. Abdillâh (r.a)’nın haber verdiğiğne göre kendisinden bir şey isteyeneye asla “*Yok!*” dememiş; eğer istenen şey gerçekten elinde yoksa, isteyen kişiye bir tarih vererek, o tarihte gelip almasını söylemiştir. Enes b. Malik (r.a)’ın anlattığına göre bir adam Efendimizden bir şeyler istemiş, o da ona iki dağ arasını dolduran bir koyun sürüsü vermişti. Adam kabilesine dönünce onlara: “Hemen Müslüman olun. Çünkü Muhammed, fakirlik ve ihtiyaç korkusu duymadan çok büyük ikram ve ihsanlarda bulunuyor.” dedi. Enes b. Malik sözlerine devamla diyor ki: “Resûlullah, kendisinden ne istenirse Müslümanlığa teşvik için onu mutlaka verirdi. Kimi insanlar sırf dünyalık elde etmek için Müslüman olurdu. Fakat çok geçmeden Müslümanlık onların gözünde, dünyadan ve dünya üzerindeki her şeyden daha değerli hale gelirdi.”

İslam’ın en azılı düşmanlarından Bedir’de öldürülen Ümeyye b. Hâlef’in oğlu Safvan b. Ümeyye’ye Huneyn savaşından sonra ganimetlerden o kadar çok ihsanda bulundu ki Safvan “Ancak bir Peygamber bu kadar ihsan edebilir!” diyerek Müslüman oldu.

Bir gün efendimize bir adam gelip kendisine yardım istedi. Efendimiz ona: “*yanımda para yok, ama ihtiyacın olan şeyi git benim hesabıma satın al. Biz sonra öderiz*” buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) itiraz ederek: “Ey Allah’ın elçisi, Allah seni gücünün yetmediği şeyden sorumlu tutmadı” dedi. Bu söz Peygamberimizin hoşuna gitmedi, yüzü değişti. O sırada orada bulunan ensardan bir adam: “Ver Ya Resûlallah! Arşın sahibinin sana vermeyeceğinden korkma!” deyince Efendimiz tebessüm etti ve “*İşte ben bununla emrolundum*” buyurdu. (*Şifâ-i Şerif Şerhi*)

İşte Alemlere Rahmet olan Peygamberin ahlakı böyleydi. Şair Necip Fazıl Kısakürek ne güzel söyler:

*Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim;
Sana uymayan ölçü, hayat olsa teperim.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَإِخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

“Müminlere şefkat ve tevazu kanadını indir.”

Hicr 15/88

Bir peygamber için önemli olan ve değer verilmesi gerekenler, ona inanıp bağlanmış olan müminler topluluğudur. Bu sebeple Allah Teâlâ Hz. Peygamber’e, ümmetine karşı alçak gönüllü olması, yumuşak davranması, yakınlık göstermesi, onları incitecek, katı ve kaba söz ve hareketlerden sakınması hususunda öğütlerde bulunmaktadır (*Taberî, XIV, 61*). Kuşkusuz, buradaki emirlerden Resûlullah’ın ümmetine karşı yanlış hareket ettiği, kibirli davranıldığı ve bu yüzden uyarıldığı gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Her şeyden önce o iman ve ibadette olduğu gibi ahlak konularında da bir eğitim rehberidir. Kur’ân-ı Kerîm, bu ve benzeri güzel ahlak örneği ve önderi olan Hz. Peygamber’in şahsında onun yolundan giden müminleri eğitmekte, terbiye etmekte onları en güzel ahlaka özendirilmektedir.

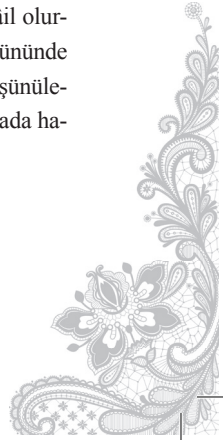
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ فَرَّجَ عَنِّ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

“Kim bir Müslümandan bir sıkıntıyı giderirse, Allah Teâlâ o kimsenin kıyamet günündeki sıkıntularından birini giderir.”

Buhârî, Mezâlim, 3; Müslim, Birr, 58.

İnsan, hayatında küçük veya büyük çeşitli sıkıntılarla karşılaşabilir. İnsanı üzen, hüzünlendiren her şey bir sıkıntıdır. Sıkıntıları gidermede Müslümanlar birbirlerinin yardımcılarıdır. Tıpkı ihtiyaçları gidermede olduğu gibi bu konuda da Allah’ın mükâfatına nâil olurlar. Bu mükâfat, Allah’tan başka hiçbir dost ve yardımcının olmayacağı kıyamet gününde O’nun yardımını hak etmiş olmaktır. İnanan insan için bundan büyük bir saadet düşünülemez. Çünkü o günde herkesin Allah’ın sonsuz merhametine ihtiyacı olacaktır. Dünyada hayırlı ameller işleyenler, karşılığını kıyamet gününde mutlaka göreceklerdir.

GÖNÜL KAZANMAK

Dinimiz, Allah'a karşı sorumlu olduğumuz farzlardan sonra en makbul amelin O'nun kullarına iyilik etmek olduğunu söyler. Hatta Gazali *İhyau ulumi'd-din'de* gece ve gündüzün nafile ibadetlerini uzun uzun saydıktan sonra "Bunları, insanlara faydalı olacak bir işle meşgul olmayanlar yapsın. Eğer insanlara faydalı olacak bir meşgaleniz varsa onunla meşgul olmak bu ibadet ve evrad ile meşgul olmaktan evladır." der.

Tezkiretü'l-evliya'da anlatıldığına göre Ebû'l-Hasan Harakanî de şöyle demiştir: "Sabahleyin kalkan alim ilminin, zâhid de zühüdünün artmasını ister. Ebû'l-Hasan ise, bir kardeşinin kalbine sevinç ve neşe verebilme derindedir."Efendimiz (a.s)'de kendisine gelip "Yâ Resûlallah! İnsanların Allah'a en sevgili olanı kimdir ve amellerin Allah'a en sevgili olanı hangisidir?" diye soran birine şöyle cevap vermiştir: "İnsanların Allah Teâlâ'ya en sevgili olanı, insanlara en faydalı olanıdır. *Amellerin Allah'a en sevgili olanı ise, bir müslümanın kalbine sürûr vermen, onu sevindirmen veya bir sıkıntısını defetmen veya borcunu ödeyivermen veya açlığını gidermendir.* Şu muhakkak ki, bir kardeşimle onun ihtiyacını gidermek üzere yürümek, benim için, Medine'deki şu Mescid'imde bir ay İtikâf yapmamdan daha sevimlidir...Kim kardeşiyle birlikte onun ihtiyacını görmek için yürür ve o ihtiyacı karşılarsa, Allah Teâlâ, insanların ayaklarının kaydığı gün, onun ayaklarını sâbit kılar."

Yûnus Emre'nin dediği gibi:

*Yûnus Emre der hoca,
Gerekse var bin hacca,
Hepisinden iyice,
Bir gönüle girmektir.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Müminler arasında ahlaksızlığın yaygınlaşmasını isteyenlere dünyada ve ahirette can yakıcı bir ceza vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”

Nur 24/19

Ayette söz konusu edilen “ahlaksızlığın yaygınlaşması” ifadesi, hem fiilen ahlaka aykırı davranışları hem de bunların dedikodusunun, sohbetinin yapılmasını, tabii bir olaymış gibi kınamadan konuşulmasını kapsamaktadır. Toplumda birçok kötülük vardır ki zamanında ve yeterli tepki gösterilmemesi sebebiyle yayılmakta ve yerleşmektedir. Erdemli bir toplulukta ancak erdeme uygun davranışlar açıkça ve takdir edilerek konuşulur, sohbet konusu olur.Çirkin ve kötü olaylar hoş görülmez ve dillendirilmez, yalnızca gerektiği kadar dile getirilir ve erdem ölçülerine göre değerlendirilir, mahkûm edilir, ıslah çareleri üzerinde durulur. Topluluk içinde erdemsizliğin yaygın hale gelmesi öncelikle yasaklar ve cezalarla değil, toplumun erdem ve erdemsizlik karşısında takındığı tavırla engellenebilir. Ayet, ahlaksızlığın yaygınlaşmasını isteyenleri ahiret azabı ile tehdit etmektedir.

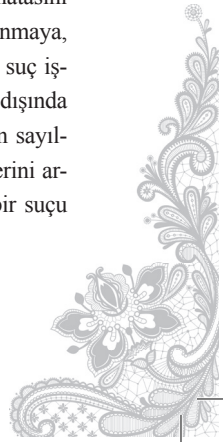
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Kim bir Müslümanın ayıp ve kusurunu örterse, Allah Teâlâ da o kimsenin ayıp ve kusurunu örter.”

Buhâri, Mezâlim, 3; Müslim, Birr, 58.

Bir Müslümanın ayıbını ve kusurunu örtmek, ihtiyaç içinde ise bedenini örtmek, yani onu giydirmek, Allah katında büyük sevaplardandır. Müslümanın bir suçunu veya hatasını örtbas etmek, ona usulüne uygun tarzda, mümkün olduğunca gizlice nasihatte bulunmaya, kendisini ikaz etmeye mâni değildir. Zaten bu hüküm açıktan ve herkesin arasında suç işlemeyenlerle alâkalıdır. Günahı ve suçu alenî yapanlar, fâsık ve fâcirler bu hükmün dışında kalır. Çünkü böylelerin suçunu ve günahını söylemek, haram olan gıybet cinsinden sayılmaz. Böylelerinin suçunu örtbas etmek, onları daha çok cesaretlendirir ve kötülüklerini arttırmaya sebep olur. Bu hükümler, olup bitmiş bir suçla ilgilidir. İşlenmekte olan bir suçü gören kimsenin, eğer gücü yetiyorsa ona engel olması vaciptir.

İNSANLARIN KUSURLARI ARAŞTIRILIR MI?

Ebû Berze el-Eslemî'nin naklettiğine göre Resûlullah (a.s.) şöyle buyurmuştur: *“Ey diliyle iman edip kalbine iman girmemiş olan kimseler! Müslümanların gıybetini yapmayın ve onların gizli hallerini araştırmayın. Çünkü her kim onların gizli hallerini araştırırsa Allah da onun gizli halini araştırır. Allah kimin gizli halini araştırırsa onu evinde (gizlice yaptıklarını ortaya çıkararak) bile rezil eder.”* İnsanların ayıp ve kusurlarını araştırmak kimsenin görevi değildir. Günahlar Allah ile kul arasındadır. İşlenen günahların topluma zarar vermesi söz konusu olmadığı sürece özel hayatın dokunulmazlığı geçerlidir. Efendimiz insanların peşlerine düşüp kusurlarını araştırmanın onları ifsat noktasına getireceğini söyleyip bizleri uyarmıştır. Bu ilke bilhassa çocuk eğitimi açısından değerlidir. Pedagoji ilminin söylediğine göre çocuğun gizlediği kusurlarını yüzüne vurmak, onu hatalardan korumak yerine hataların normalleşmesine sebep olmaktadır.

Kişi kendisine duyulan saygının kaybolduğunu hissettiği an günahlarını herkesin içinde işlemeye başlar. Böyle bir toplum ise giderek ahlaken çöker. Sevgili Peygamberimiz: *“Kim istemedikleri ve ısrarla kaçındıkları halde bir gurubun konuşmalarına kulak kabartırsa, kıyamet günü kulağına kurşun dökülür.”* buyurarak işin vahametini dikkatlerimizi çeker. Bu ifade başkalarının konuşmalarını gizlice dinlemenin ahiretteki cezasının şiddetini gösterir. Başkalarının özel hallerini merak edip araştırmak demek olan tecessüs ayet ve hadislerle yasaklanmıştır. Müslüman böyle bir yola asla girmez. Fakat bazen kişi elinde olmadan başkalarının bazı ayıp ve kusurlarına vakıf olabilir. Bu durumda da Müslümandan beklenen o ayıpları örtmektir.

Hadislerde kişinin kıyamet gününde ayıplarının örtülmesi, dünyada iken kendisinin benzer durumlarda nasıl davrandığına bağlı olduğu bildirilmiştir. Hatta kişi kendi gizli günahlarını dahi anlatmamalı, günahları Rabbi ile kendi arasında kaldığı sürece affedilme ihtimalinin daha yüksek olduğunu bilmelidir. Ahirete iman eden, kıyametin ahvalinden çekinen gözüne, kulağına, diline hakim olmalı; başkalarıyla uğraşmak yerine kendi akıbetini düşünüp, kendini ıslah etmeye bakmalıdır.

*Acep benim bu canım azad ola mı Ya Rab
Yoksa yedi Tamu da bana kala mı Ya Rab*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

“*Haklı bir sebep olmadıkça, Allah’ın, öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın*”

İsra 17/33

Bir insanın haksız yere öldürülmesi toplumda öldürme olaylarının yayılmasına, insanların birbirine düşmesine ve toplum düzeninin bozulmasına yol açar. Hukuki bir gerekçe bulunmaksızın bir başkasının canına kıyan kimse, yalnızca o kişiye haksızlık etmiş olmaz, aynı zamanda insan hayatının kutsallığına inanmadığını ve başkalarına karşı hiçbir merhamet duygusu taşımadığını da göstermiş olur. Ayette geçen “*tahrîm*” ifadesinde, hem “yasaklama” hem de “muhterem ve dokunulmaz kılma” anlamı vardır. Bunun özellikle belirtilmesi, insan hayatının Hz. Âdem’den beri dokunulmaz olduğunu ima eder (*İbn Âşûr, VIII, 161*). Ayetteki *hak* kelimesi bâtılın zıddı olup din ve aklın doğru, gerçek, meşrû saydığı durumu ifade eder.

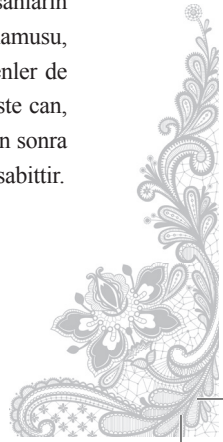
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعِرْضُهُ

“*Her müslümanın, diğer müslümana ırzı, malı ve kanı haramdır.*”

Müslim, Birr, 32.

İslâm, insanların can ve mal güvenliğini, ırz ve namusunun korunmasını garanti altına alır. Bu garantiler öncelikle müslümanların kendi aralarında sağlanır. Fakat netice itibariyle bütün insanlar için bu hakların kutsal olduğu kabul edilir. İslam, bunlara ilaveten insanların inanç hürriyetini ve akıllarını korumayı da esas alır. Bu sebeple, canı, malı, ırzı ve namusu, dini ve aklı korumak ve bunlar uğrunda savaşmak gerekebilir. Bunlar uğrunda ölenler de şehit sayılır. Çünkü bunların her biri fertler için vazgeçilmez temel haklardır. Hadiste can, mal ve ırzdan bahsedilmesinin sebebi, bu üçünün esas olması, diğerlerinin bunlardan sonra gelmesidir. Çünkü can, mal ve ırza tecavüzün haramlığı Kitap, Sünnet ve icmâ ile sabittir.

Dini Bilgiler

VEDA HUTBESİNDE İNSAN HAKLARI

Efendimiz (a.s) Veda Haccı esnasında çeşitli mevkilerde ayrı ayrı hutbeler irad etmiş ve bu hutbelerde kendisinden sonra kıyamete kadar geçerli olacak temel hak ve sorumlulukları açıklamıştır. Efendimizin bu hutbesi özet olarak şöyledir: “Ey Allah’ın kulları, size Allah’a sığınmanızı, emirlerine yapışmanızı, günahlardan arınmanızı, azabından korunmanızı öğütlerim. Size tekrar tekrar, O’na itaati tavsiye ederim. Ey İnsanlar! Kanlarınız, canlarınız, yaşama hakkınız, mallarınız, namuslarınız, haysiyet ve şereflerinizi, vücut bütünlüğünüzü Rabbinizle buluşacağınız güne kadar bu ayınızın, bu beldenizin, bu gününüzün saygıya, korunmaya layık olduğu gibi, saygıya ve korunmaya layıktır, dokunulmazdır. Ancak İslam’ın koyduğu sorumluluk gereği uygulanan gerekçeli karara dayalı cezalar müstesnadır. Benim sözlerimi iyi dinleyin ki, izzet ve şerefle huzurlu yaşamaya devam edersiniz. Sakın haksızlık yapmayın ve zulmetmeyin. Sakın baskı, zulüm ve işkenceye alet olmayın. Sakın zulme boyun eğmeyin. Haksızlığa rıza göstermeyin. İyice anlatabildim mi? Allah’ım, Sen de şahit ol.

Ey İnsanlar, Allah’a sığının, emirlerine yapışın, azabından korunun. İnsanların mallarını eksik teslim etmeyin, değerlerini düşürmeyin, bedellerini eksik ödemeyin, mallarını kötülemeyin, haksız rekabet yapmayın, aldatarak, hile yaparak, fırsat kollayarak, gasp ederek insanların haklarını zayi etmeyin, zayiine sebep olmayın. Ülkede, yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmakta ve küfürde ileri gitmeyin. Ashabım! Kimin yanında bir emanet varsa, bu emaneti sahibine verin. Size hediye verene hediye ile karşılık verin. Kefil borçlu gibidir. Borcun ödenmesi gerekir. Ey İnsanlar! Kasten adam öldürmenin cezası, kısastır. En büyük Allah düşmanı, kendisine herhangi bir kastı olmayan birini sebepsiz yere öldürendir; kendisine el kaldırmayana sebepsiz yere vurandır. İyice tebliğ edebildim mi? Allah’ım, Sen de şahit ol!

Ey İnsanlar! Sözlerimi iyi dinleyin, iyi muhakeme edin. Bütün ırklara mensup Müslümanların, Müslümanların kardeşi olduğunu bilin. Bütün müminler kardeşlerdir. Kimseye, gönül rızası olmadıkça, kardeşinin malı helal değildir. Sakın haksızlık etmeyin, hile yapmayın, haince davranmayın. Bu günün dokunulmazlığı gibi, müminin mümine zarar vermesi de haramdır. Etini yeme mesabesinde olan müminin mümini giybete de haramdır. Namus ve haysiyetine zarar vermesi de haramdır. Müminin yüzüne tokat vurmak da mümine haramdır. Onu itip kakarak incitmesi de haramdır. Ey İnsanlar! Yarın Beni size soracaklar. Ne dersiniz? Peygamberlik görevimi yerine getirdim mi? Vazifemi yaptım mı?” Orada bulunanlar, “Evet yemin ederiz ki tebliğ ettin, böylece şahadet ederiz.” dediler. Efendimiz üç kez “Şahit ol ya Rabbi, şahit ol ya Rabbi, şahit ol ya Rabbi” dedikten sonra insanlara veda etti.